

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**K historii podnikání na Jindřichohradecku v průběhu 70. a 80. let 20.
století (na příkladu n. p. Jitka)**

Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.

Autor práce: Marek Kos

Studijní obor: Historie

Ročník: 4.

2014

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracoval samostatně pouze s použitím literatury a pramenů uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz. provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 25. dubna 2014

.....

Marek Kos

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své práce PhDr. et PaedDr. Jiřímu Dvořákovi, Ph.D. za vedení bakalářské práce, cenné rady, podnětné připomínky a rovněž za trpělivost při dokončování této práce. Za veškeré formální připomínky týkající se mé práce děkuji rovněž doc. PhDr. Josefu Grulichovi, Ph.D. Mé poděkování patří také pracovníkům Státního okresního archivu České Budějovice a Státního oblastního archivu Třeboň, oddělení České Budějovice, zvláště pak paní Aleně Fraňkové za ochotu a cenné rady při vyhledávání potřebných materiálů. Na závěr bych také rád poděkoval všem bývalým zaměstnancům Jitky za veškerou ochotu a vstřícnost.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se zaměřuje na vývoji jindřichohradeckého národního podniku Jitka v období takzvané normalizace, tedy v 70. a 80. letech 20. století. První kompilativně pojatá část práce přibližuje na základě dostupné literatury hospodářský a sociální vývoj Československa v daném období a zaměřuje se také na podnikání v textilním průmyslu. Druhá pak již pojednává o samotném národním podniku Jitka. Mezi základní pramenné zdroje patří výroční a provozní roční zprávy a rozbor, plány a materiály pojednávající o kultuře a sociálním životě zaměstnanců. Vývoj Jitky je následně porovnán a analyzován se situací v dalších jihočeských textilních podnicích – třeboňském Otavanu a novobystřické pobočce Partexu, v čemž spočívá jeden z hlavních přínosů celé práce. Nedílnou součástí práce jsou pak i dotazníky předkládané bývalým zaměstnancům Jitky, které byly komparovány s dostupnými archivními materiály.

Abstract

The aim of this thesis is to introduce development of national company Jitka located in Jindřichův Hradec in the period of normalization; 70's to 80's of the 20th century. The thesis is divided into two key sections. The first gives a theoretical background necessary to understand social development in Czechoslovakia in given period and focuses on business in textile industry. The second section concentrates directly on Jitka Company. As the main sources of information were used financial statements, annual reports, budgets of the Company and documentation related to culture and social life of employees. I can see an important contribution in analyzing market development of Jitka Company. It was subsequently compared to situation in other textile companies in Southern Bohemia; Otavan from Treboň and branch of Partex company in Nová Bystřice. An essential part of the thesis is questionnaires completed by former employees compared to available archive documentation.

Obsah

I. Úvod.....	8
I. 1. Pramenná základna	10
I. 2. Literatura	10
II. Zasazení zkoumané oblasti do geopolitického kontextu	12
II. 2. Vztahy mezi Východem a Západem v 70. a 80. letech 20. století.....	13
III. Hospodářský vývoj Československa v 70. a 80. letech 20. století.....	15
III. 1. Celkový stav československé ekonomiky v 70. a 80. letech 20. století.....	15
III. 2. Významná odvětví hospodářství ČSSR a jejich vývoj v daném období	16
III. 3. Energetika ČSSR v 70. a 80. letech 20. století.....	18
III. 4. Situace v zemědělství v době 70. a 80. let 20. století	19
III. 3. Problematika pracovních sil a podíl zahraničních pracovníků.....	20
IV. Kulturní a sociální vývoj Československa v 70. a 80. letech 20. století.....	22
IV. 1. Politická situace v zemi.....	22
IV. 2. Životní úroveň v Československu 70. a 80. let 20. století	23
IV. 3. Zdravotnictví	24
IV. 4. Školství.....	25
IV. 5. Kultura	26
IV. 6. Vývoj průměrné mzdy v ohledu k životní úrovni.....	27
V. Vývoj textilní výroby na území ČSSR v 70. a 80. letech 20. století.....	28
V. 1. Textilní průmysl v Čechách	28
V. 2. Textilní výroba na území ČSSR v 70. a 80. letech 20. století.....	28
V. 3. Jindřichohradecké textilní národní podniky.....	30
VI. Vývoj národního podniku Jitka v 70. a 80. letech 20. století.....	32
VI. 1. Stručný nástin historie n. p. Jitka (před rokem 1965 Jiholen).....	32
VI. 2. Ekonomický vývoj podniku v 70. a 80. letech 20. století.....	34

VI. 3.	Kulturní život a sportovní aktivity zaměstnanců podniku	35
VI. 4.	Možnosti rekreace zaměstnanců n. p. Jitka	37
VI. 5.	Podnikové tiskoviny aneb Hlas Jitky	37
VII.	Komentáře k dotazníkům.....	39
VIII.	Dotazníky bývalých zaměstnanců n. p. Jitka	41
IX.	Závěr	48
X.	Seznam pramenů a literatury	50
X. 1.	Prameny.....	50
X. 2.	Literatura	50
XI.	Seznam zkratk	52
XII.	Seznam příloh	53
XII. 1.	Obrazové přílohy	53
XII. 2.	Tabulky	53
XII. 3.	Grafy	53
XIII.	Přílohy	54
XIII. 1.	Obrazové přílohy	54
XIII. 2.	Tabulky	61
XIII. 3.	Grafy	64

I. Úvod

Téma bakalářské práce jsem si zvolil na základě svého dlouhodobého zájmu o historii svého rodiště, tedy jindřichohradeckého regionu. Dalším důležitým kritériem v rozhodování byl i fakt, že v národním podniku Jitka (resp. do roku 1965 Jiholen) pracovala po řadu let moje teta, která mi mimo jiné také umožnila setkání s někdejšími spolupracovníky.

I proto jsem se rozhodl využít metody takzvané Oral history a vyplnit s některými bývalými zaměstnanci Jitky obsáhlý dotazník,¹ jež jsem se pokusil alespoň rámcově komparovat s vybranými skutečnostmi plynoucími z bohaté pramenné základny a rovněž také z literatury k tomuto tématu.

Sedmdesátá a osmdesátá léta minulého století jsem si vybral záměrně kvůli tomu, že šlo o období největší ekonomické prosperity tohoto národního podniku, který díky tomuto definitivně pronikl mezi užší československou elitu v rámci textilního průmyslu. Současně se mu dařilo i vyvázet kvalitní zboží do západoevropských zemí, což se dlouhodobě povedlo jen opravdu málokterým československým národním podnikům. Jitka si mohla dovolit štědře dotovat nejrůznější zaměstnanecké benefity kvůli stále se zvyšujícím ziskům, což bylo také v ČSSR poměrně nezvyklou raritou.

Ve své práci bych také rád provedl komparaci Jitky a některých dalších jihočeských textilních národních podniků (Otavan, Partex), a to zejména po ekonomické stránce. Tyto závěry by měly poukázat zejména na velikost Jitky, která patřila svého času k největším a nejúspěšnějším textilkám v rámci celého Československa, a také na to, že samotný textilní průmysl byl vlastně spolu se strojírenstvím veledůležitou složkou celé československé ekonomiky. V neposlední řadě je zde podstatný i fakt, že páteř jihočeské socialistické ekonomiky tvořil právě zejména textilní průmysl.

Dalším velice důležitým kritériem pro výběr tohoto konkrétního období bylo také až mimořádné množství pramenného materiálu v českobudějovickém archivu, kde byly tyto archiválie doposavad prakticky nedotčené.

Během mého výzkumu byly mimo jiné položeny následující badatelské otázky:

1. Jaké byly proměny ekonomické situace Jitky vzhledem k celosvětovému geopolitickému a ekonomickému vývoji?

¹ Dotazník obsahuje celkem 21 otázek. Jeho plné znění je k dispozici v kapitole VIII.

2. Jakých zemí se týkal import a export surovin a zboží, jaký byl jeho celkový objem? Kterých výrobků se obvykle týkal?
3. Jak se proměňovala ve zmíněném období sociální situace řadových zaměstnanců Jitky?

I. 1. Pramenná základna

Klíčovým pramenem pro celou mou práci se staly zejména materiály uložené v českobudějovickém oddělení Státního oblastního archivu v Třeboni (dále SOA Třeboň, oddělení ČB). Konkrétně se jednalo o fond Jitka,² který celkově obsahuje více než šestnáct metrů archiválií.

Údaje plynoucí z archivního materiálu jsem měl v plánu komparovat s výsledky dotazníků předložených celkem čtrnácti bývalým zaměstnancům jindřichohradecké Jitky. Otázky byly nejčastěji směřovány na sociální a kulturní oblast života těchto osob v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. V samotném fondu Jitka se nachází na toto téma řada materiálů. Využil jsem proto k těmto účelům hlavně kartony s názvy Sportovní činnost TJ Slovan při n. p. Jitka,³ Socialistický svaz mládeže – kultura⁴ a Závodní časopis: Hlas JITKY.⁵

Pro analýzu ekonomického stavu podniku v sedmdesátých a osmdesátých letech byl velmi užitečným pomocníkem takzvaný Roční komplexní rozbor, který nabídl celou řadu klíčových statistických údajů. Neméně důležitým pramenem se pak staly i kartony obsahující jednotlivé roční plány národního podniku. Zajímaly mne zejména statistické údaje týkající se hrubého obrátu, hrubé výroby a čistého zisku, v neposlední řadě i počet zaměstnanců a statistiky pojednávající o nemocnosti a úrazovosti.

Z pohledu zaměstnanců pak byly pro mne důležité i údaje o průměrné mzdě. Získané informace jsem následně komparoval s údaji, které se mi podařilo získat ve Státním oblastním archivu v Třeboni, konkrétně v jeho místní jindřichohradecké pobočce. V rámci tamních

² Státní oblastní archiv v Třeboni, pracoviště České Budějovice, fond *Jitka*, bavlnářské závody, s. p., Jindřichův Hradec.

³ Zde byla k dispozici řada údajů o amatérském sportování zaměstnanců národního podniku, které bylo konkurenceschopné i na celorepublikové úrovni.

⁴ Tento obsáhlý karton pojednával hlavně o kulturních akcích, které byly zaměstnancům ve zkoumaném období k dispozici. Tedy například informace o výjezdech na kulturní nebo sportovní představení nebo údaje o provozu kulturních zařízení přímo v areálu Jitky (Kino – kavárna, dnešní KC Jitka aj.).

⁵ V rámci tohoto kartonu byla k dispozici jednotlivá čísla měsíčníku Hlas JITKY, jenž vycházel od počátku 70. let 20. století a přinesl množství zajímavých informací týkajících se podniku a jeho zaměstnanců.

digitalizovaných materiálů⁶ byla přínosná zejména Obecní kronika města Nová Bystřice. Údaje v ní obsažené umožnily rámcovou komparaci hospodaření n. p. Jitka a novobystřických poboček n. p. Otavan Třeboň a n. p. Partex Nová Včelnice.

V rámci českobudějovické pobočky SOA Třeboň jsem využil i fond sdružující materiály týkající se dalšího jihočeského textilního národního podniku Otavan.⁷ Zde mne zajímaly hlavně údaje o ekonomice podniku, které jsem mohl následně komparovat s hospodářskými výsledky Jitky.

I. 2. Literatura

Literaturu použitou pro svou práci bych na tomto místě rád rozdělil do dvou skupin. První z nich byla důležitá v případě prvních tří kapitol, které zasazují zkoumanou oblast do geopolitického kontextu a zabývají se také všeobecným vývojem ČSSR. Druhá pak byla nápomocna při kapitolách věnovaných vývoji textilního průmyslu na jihu Čech a samotnému n. p. Jitka.

Pro kapitolu rozebírající celosvětové dění sedmdesátých a osmdesátých let je zcela zásadním zdrojem práce Pavla Sirůčka.⁸ Okrajově pak mohu zmínit i práci Šárky Waisové⁹ a mimo jiné i publikaci Normana Daviese.¹⁰

Pro úseky dokumentující hospodářský a sociální vývoj Československa během sedmdesátých a osmdesátých let minulého století se stala klíčovým zdrojem patrně nejznámější publikace Václava Průchy a kol.,¹¹ konkrétně její druhá část, pojednávající o období 1945 – 1992. Za připomenutí stojí i práce Františka Stellnera¹² a Ivana Jakubce.¹³

⁶ Digitalizovaný archiv SOA Třeboň, Kroniky města, Nová Bystřice.
<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1kgonch&id=491>,
Odkaz vyhledán dne 27. 2. 2014.

⁷ Státní oblastní archiv v Třeboni, pracoviště České Budějovice, *Otavan, výroba pracovních a sportovních oděvů, s. p., Třeboň*. Inventární číslo ani signaturu bohužel nemohu v případě fondu Otavan zmínit, protože nejsou oficiálně vůbec uvedeny (jedná se o neuspořádaný fond). Fond Otavan je řazen jen podle čísel kartonů. Přiřazené číslo NAD je 1113.

⁸ Pavel SIRŮČEK a kol., *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie*, Slaný 2007.

⁹ Šárka WAIŠOVÁ a kol., *Atlas mezinárodních vztahů*, Plzeň 2007.

¹⁰ Norman DAVIES, *Evropa: Dějiny jednoho kontinentu*, Praha 2000.

¹¹ Václav PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, Brno 2009.

¹² STELLNER, František, a kol., *Hospodářské dějiny (16. - 20. století)*, Praha 2006.

¹³ JAKUBEC, Ivan, EFMERTOVA, SZOBI, PAVEL, ŠTEMBERK, Jan, *Hospodářský vývoj českých zemí v období 1948-1992*, Praha 2008.

Mezi dalšími zdroji je nutné uvést i práce Ludvíka Mištery,¹⁴ Jana Steinera a Jiřího Krola.¹⁵ Podkapitola věnující se politickému vývoji Československa pak má svůj hlavní zdroj v práci Hany Houskové a Jana Podlešáka.¹⁶

Pro část popisující dění v rámci československé kultury jsem jako zdroj využil dvě práce vzniklé na Masarykově univerzitě v Brně. Jedná se konkrétně o práci Marie Novotné¹⁷ a Pavlíny Radochové.¹⁸ Ke zdokumentování vývoje textilní výroby na území Československa jsem jako zdroj využil celkem tři práce. Jejimi autorkami jsou Barbora Kubičková,¹⁹ Eliška Kubičková²⁰ a Hana Trojáčková.²¹ Za okrajové zdroje mohu pro tuto kapitolu jmenovat publikace s názvem *Historie a současnost podnikání na Jindřichohradecku* a také *Dějiny textilní výroby na Jindřichohradecku* od Jana Muka.

V případě kapitoly věnující se vývoji národního podniku Jitka (Jiholen) jsem použil jako doplňujících zdrojů dvou diplomových prací vzniklých v osmdesátých letech minulého století. Jde o práce Karla Krále²² a Jaromíra Mikoláška.²³ V neposlední řadě je třeba zmínit i fakt, že ke správnému uchopení metody Oral history mi notně pomohla publikace Miroslava Vaňka²⁴ a podnětný článek z časopisu MEMO.²⁵

¹⁴ Ludvík MIŠTERA a kol., *Geografie Československé socialistické republiky*, Praha 1985.

¹⁵ Jan STEINER – Jiří KROL, *Kapitoly z hospodářských a sociálních dějin Československa 1918 – 1989*, Karviná 1997.

¹⁶ Hana HOUSKOVÁ – Jan PODLEŠÁK, *České a slovenské dějiny v letech 1945 – 1989*, České Budějovice 1994.

¹⁷ Marie NOVOTNÁ, *Fenomén kulturních domů na Hodonínsku*, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Diplomová práce, Brno 2011.

¹⁸ Pavlína RADOCHOVÁ, *Pódiové prezentace českých undergroundových a alternativních hudebních skupin*, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Bakalářská práce, Brno 2009.

¹⁹ Barbora KUBÍČKOVÁ, *Textilní průmysl v České republice – aktuální transformace a trendy*, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, Bakalářská práce, České Budějovice 2009.

²⁰ Eliška KUBÍČKOVÁ, *Textilní průmysl v 19. století na pomezí Vysočiny a jižních Čech*, Filozofická fakulta Masarykovy Univerzity, Bakalářská práce, Brno 2009.

²¹ Hana TROJÁČKOVÁ, *Geografické aspekty průmyslové výroby v Jihočeském kraji*, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, Diplomová práce, České Budějovice 2009.

²² Karel KRÁL, *Historie a současnost textilní výroby v n. p. JITKA Jindřichův Hradec – Otín*, Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, Diplomová práce, České Budějovice 1989.

²³ Jaromír MIKOLÁŠEK, *Příspěvek k dějinám národního podniku JITKA Otín*, Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, Diplomová práce, České Budějovice 1984.

²⁴ Miroslav VANĚK, *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*, Praha 2004.

²⁵ *Techniky orální historie: Jak organizovat a vést orálně historické rozhovory*, autor: Barbara TRUESDELL, přeložila Naděžda Morávková, MEMO, časopis pro orální historii /oral history journal, 2011/1, s. 8-24.

II. Zasazení zkoumané oblasti do geopolitického kontextu

II. 1. Světová hospodářská situace v 70. a 80. letech 20. století

Sedmdesátá léta se vyznačovala zejména stagnací vyspělých ekonomik, k čemuž výrazně napomohla nejen měnová krize v USA,²⁶ ale i dva takzvané ropné šoky.²⁷ Rozvojové ekonomiky se snažily adaptovat na světových trzích, po dokončení obtížného procesu politické dekolonizace šlo ale něco takového jen velmi pomalu. Čínská lidová republika se jen pomalu vzpamatovávala z následků Maovy „kulturní revoluce“.

Na prahu sedmdesátých let dvacátého století postupně vyvstaly na povrch i palčivé celosvětové problémy, mezi které se řadila chudoba spojená s populační explozí, zhoršující se životní prostředí nebo problém s potravinovým a ekonomickým zásobováním, zejména v případě rozvojových zemí. Dalším negativem byl i fakt, že vztahy mezi USA a Sovětským svazem se hlavně ve druhé polovině sedmdesátých let začaly nezvykle ochlazovat.²⁸

Sedmdesátá léta s sebou přinesla i obrovské výkyvy v cenách důležitých obchodních a výrobních surovin, což znamenalo nárůst maloobchodních cen.²⁹ Například ropa zdražila meziročně (1973 – 1974) takřka čtyřikrát.³⁰ Tento neblahý trend pak pokračoval i v následujících letech. Výrazný nárůst provázely i ceny energetických zdrojů, drahých kovů, ale například i některých základních potravin. V sedmdesátých letech se začíná díky těmto událostem vzestup řady nadnárodních koncernů, které těží z obchodu s elektronikou, drahými kovy a samozřejmě také s ropou.³¹

Obchod s takzvaným „černým zlatem“ pomohla rozvíjet hlavně námořní doprava, která zaznamenala velký technologický pokrok. Při využití tankerů a přepravy pomocí kontejnerů

²⁶ Došlo ke zrušení směnitelnosti amerického dolaru za zlato.

²⁷ K ropným šokům dochází tehdy, když poptávka na trhu převyšuje nabídku. Stalo se tak v letech 1973 – 75 a 1980 – 82. Příčinou prvního z nich byla zejména Jomkipurská válka.

²⁸ V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 666.

²⁹ V případě vyspělých tržních ekonomik činil tento nárůst až deset procent.

³⁰ Mezi lety 1973 a 1974 narostla cena barelu ropy na světových trzích z 3,01 dolaru na celých 11,65 dolaru.

³¹ P. SIRŮČEK a kol., *Hospodářské dějiny*, s. 105.

začala být mnohem dostupnější přeprava zboží a materiálů všeho druhu, která byla ve srovnání s jinými formami přepravy navíc i výrazně levnější.³²

Na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století došlo k další hospodářské krizi, kterou se podařilo zažehnat až v roce 1983. Šlo de facto o nejtěžší krizi od konce druhé světové války, pokud budeme brát v úvahu západní vyspělé ekonomiky. Tato krize s sebou přinesla nejen nezaměstnanost, ale i značný pokles průmyslové výroby, což se dotklo zejména USA a Kanady. Rok 1984 však znamenal počátek velkého hospodářského růstu a prosperity, na čemž vydělalo do budoucna zejména Japonsko, které se propracovávalo na přední příčky světových ukazatelů v oboru elektroniky a informační techniky.

Ve většině významných ekonomik tehdejšího světa se v průběhu osmdesátých let ujala v hospodářství politika neoliberalismu. Docházelo rovněž k postupné internacionalizaci a globalizaci světového hospodářského systému. Ruku v ruce s těmito záležitostmi ale bohužel šla, alespoň zpočátku, i zvyšující se míra nezaměstnanosti a rapidní snížení možnosti rozvojevých ekonomik takzvaného třetího světa. Druhá polovina osmdesátých let už ale znamenala hospodářský rozmach zejména silných světových ekonomik,³³ podpořený velkoobjemovými investicemi a modernizací průmyslu.³⁴

II. 2. Vztahy mezi Východem a Západem v 70. a 80. letech 20. století

Styky diplomatického charakteru mezi takzvaným východním a západním blokem brzdila v sedmdesátých a osmdesátých letech častá sovětská veta vůči konkrétním návrhům, které byly předneseny v rámci Rady bezpečnosti OSN. Nešlo však už o tak vypjatou situaci jako v době let padesátých nebo v době takzvané Kubánské krize.

Důvěře nepřidalo ani odposlouchávání amerického velvyslanectví v tehdejším Sovětském svazu. Například v britské nebo západoněmecké tajné službě působila také řada dvojích agentů. Mezinárodní napětí mezi oběma znesvářenými tábory bylo na vzestupu hlavně během sovětské vojenské intervence v Afghánistánu roku 1979, stejně jako o další dvě léta později, kdy bylo v Polsku jako odvěta proti akcím Solidarity dočasně zavedeno stanné právo.

Stále poměrně napjatá politická situace se navíc promítla i do oblasti sportu. Američané se odmítli zúčastnit moskevských letních olympijských her v roce 1980, socialistický blok

³² Š. WAISOVÁ a kol., *Atlas*, s. 71.

³³ Nejrychleji v tomto období rostly ekonomiky Japonska a USA, dařilo se jim podstatně lépe než západoevropským zemím.

³⁴ P. SIRŮČEK a kol., *Hospodářské dějiny*, s. 106 – 110.

s výjimkou Jugoslávie se naproti tomu rozhodl v odvetě bojkotovat nejbližší příští letní olympiádu, tentokrát pořádanou v Los Angeles.

Příliš bohatá nebyla ani vzájemná kulturní výměna. Za zmínku v tomto směru však stojí například baletní turné Bolšovova divadla nebo pěveckého sboru Rudé armády, nebo na druhé straně vystoupení britské divadelní společnosti Royal Shakespeare Company v SSSR. Šlo ale vskutku jen o raritní záležitosti.

Západní velmoci také nechtěly poskytnout svou pokročilou techniku Sovětům kvůli obavě z vojenského zneužití. Americký seznam COCOM de facto uvalil na několik tisíc obchodních položek hospodářské embargo nejen vůči Sovětskému svazu, ale i jeho východoevropským satelitům, včetně Československa. Sovětskou ekonomiku naopak vyčerpávaly nekonečné závody ve zbrojení mezi oběma znesvářenými tábory.

Zásadní přelom v politických vztazích Sovětského svazu a USA nastal v březnu roku 1985. Tehdy se totiž stal generálním tajemníkem ÚV KSSS Michail Sergejevič Gorbačov. Jeho západní protějšky ve vrcholných politických křeslech – Margaret Thatcherová a Ronald Reagan – se vyjadřovali do médií velmi pozitivně. Podle nich šlo o osobnost, na kterou „všichni čekali“ a se kterou je „možné konstruktivně jednat“.

Gorbačov následně vyhlásil politiku takzvané glasnosti a perestrojky, v čemž se zračila snaha o hospodářskou a sociální přestavbu Sovětského svazu. Vzájemné podezírání a špionáž se postupně staly neblaze vzdálenou minulostí. Obě supervelmoci spolu stále častěji zasedaly k jednacímu stolu a někdejší chladné vztahy byly ty tam. V prosinci 1989 pak dokonce oznámili vrcholní představitelé³⁵ obou mocenských bloků během summitu pořádaného na Maltě, že takzvaná studená válka je již definitivně minulostí.³⁶

„Gorbačov zásadně chyboval v tom, že chtěl reformovat nedemokratický policejné-vojenský totalitní systém, který udržoval při životě strach a násilí. Komunistická strana se nemohla stát motorem a vykonavatelem změn, které podkopávaly její monopol moci, a tudíž byla nepoužitelná k reformě ekonomiky i společnosti.“³⁷

³⁵ V této době již byl americkým prezidentem George Herbert Walker Bush. Jeho volební období trvalo od roku 1989 do roku 1993.

³⁶ N. DAVIES, *Evropa*, s. 1123 – 1130.

³⁷ F. STELLNER a kol., *Hospodářské dějiny*, s. 123.

III. Hospodářský vývoj Československa v 70. a 80. letech 20. století

III. 1. Celkový stav československé ekonomiky

Do roku 1975 se československá ekonomika mohla pyšnit poměrně rychlým tempem růstu, a to i přes celosvětově nestabilní hospodářskou a politickou situaci způsobenou dlouhodobou krizí a takzvaným ropným šokem. Došlo dokonce i k tomu, že v oblasti dynamiky hospodářského růstu ČSSR dočasně porážela i některé vyspělé tržní ekonomiky v rámci západní Evropy.

Rok 1976 s sebou ale přinesl ztrátu dosavadní dynamičnosti československého hospodářství, což znamenalo v důsledku i postupné snižování životní úrovně. Ceny některých výrobků na tuzemském trhu vzrůstaly a celkový maloobchodní obrat díky tomu výrazně klesl.³⁸

V druhé polovině sedmdesátých let se stále výrazněji prohluboval rozdíl mezi západoevropskými ekonomikami a ekonomikou Československé socialistické republiky. Snižoval se celkový objem hospodářské produkce, stejně jako kvalita konečných výrobků, zvláště těch technicky nejnáročnějších.³⁹ Na tomto místě je však třeba dodat, že ČSSR držela se Západem krok v oblasti produkce určitých konkrétních výrobků; šlo hlavně o produkty sklářského průmyslu, ocel nebo pivo, které nakonec i poměrně úspěšně prorazilo na náročný západoevropský trh.

Obecně se dá říci, že v době sedmdesátých a osmdesátých let se udržela v oblasti hospodářství stejná tendence jako v obou poválečných desetiletích. Zaměstnanost v průmyslu, stavebnictví nebo zemědělství se držela na nebývale vysokých hodnotách v porovnání se západními ekonomikami. Výrazně nižší podíl v tomto směru měly sektory jako peněžnictví, obchod nebo cestovní ruch.⁴⁰

Podle názoru tehdejších ekonomů byl problém socialistického Československa a jeho neschopnosti trvalé hospodářské konkurence zejména v centralizované direktivní soustavě

³⁸ V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 659 – 674.

³⁹ V tomto směru můžeme hovořit například o produktech z odvětví elektrotechniky či chemie.

⁴⁰ V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 736.

plánování a řízení celého hospodářského systému. I podle dnešních odborníků nemohl tehdejší systém dobře fungovat hlavně kvůli centrálně plánované ekonomice. Ta totiž není schopná adekvátní pružné reakce na poptávku koncových spotřebitelů a nemůže tím pádem ani nijak konkurovat liberálně-tržnímu prostředí, které bylo běžné v západoevropských ekonomikách.

Socialistické Československo mělo nicméně velmi nízký zahraniční dluh a disponovalo i poměrně vysokou kvalifikací pracovníků v různých odvětvích průmyslu. Tehdejší ČSSR se dostalo v této oblasti mimo jiné i velmi pozitivního hodnocení od západních odborníků, na rozdíl od ostatních zemí někdejší socialistické soustavy.⁴¹

III. 2. Významná odvětví československého hospodářství a jejich vývoj v 70. a 80. letech 20. století

„Základní jednotkou organizační struktury průmyslu byly (až do roku 1988) výrobní hospodářské jednotky (VHJ), jež spadaly pod federální či republiková průmyslová ministerstva. V čele VHJ stála generální ředitelství, každá VHJ měla svůj vlastní rozpočet nezávislý na ministerstvu. Velikost VHJ se lišila v závislosti na rozsahu a heterogenosti průmyslového odvětví, stupni koncentrace výroby a podle federální nebo republikové podřízenosti. V roce 1971 vykazovalo z úhrnného počtu 383 VHJ 68 více než deset tisíc zaměstnanců, 12 VHJ zaměstnávalo 30 až 40 tisíc osob a 15 VHJ 20 až 30 tisíc osob. Z 50 největších VHJ (podle počtu zaměstnanců) mělo dvacet sídlo v Praze, pět v Brně, čtyři v Bratislavě, po dvou v Gottwaldově (Zlíně) a Trenčíně a po jednom ve 12 českých městech a 4 městech na Slovensku. Menší VHJ byly zastoupeny hlavně ve spotřebním a potravinářském průmyslu.“⁴²

Na přední místa v průmyslové výrobě se v Československu sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století řadil zejména strojírenský a elektrotechnický průmysl. Mezi další důležitá odvětví lze počítat i chemický, gumárenský a potravinářský průmysl, stejně jako například průmysl stavebních hmot. Kupříkladu podle statistik za rok 1980 zaměstnávala oblast strojírenství, která byla pýchou tehdejšího režimu, celé dvě pětiny všech pracovníků v celém československém průmyslu a podílela se na celkové hrubé výrobě ČSSR jednatřiceti procenty.⁴³

⁴¹ P. SIRŮČEK a kol., *Hospodářské dějiny*, s. 199 – 202.

⁴² V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 760.

⁴³ L. MIŠTERA a kol., *Geografie*, s. 165 – 166.

Výborné výsledky vykazoval například i sklářský průmysl. Užité sklo, bižuterie nebo například i výrobky z porcelánu se staly velmi dobrým a celosvětově žádaným obchodním artiklem. K důležitým a vysoce dynamickým odvětvím sklářského průmyslu patřila hlavně takzvaná technická keramika a laboratorní sklo, efektivitě výroby pak výrazně napomohlo i zavedení automatických linek. Na důležitosti tohoto odvětví průmyslu přidala i hromadná výroba barevných televizních obrazovek. Podíl na celkové zaměstnanosti nicméně s postupem let klesal. Významné československé sklárny se nacházely například v Kyjově nebo v Kamenickém Šenově.

Textilní a oděvní průmysl zaměstnával v rámci československého průmyslu přibližně desetinu celkového počtu pracovníků. V době sedmdesátých a osmdesátých let minulého století výrazně vzrostla produkce bavlněných výrobků a syntetických vláken, naopak méně se pro výrobu využívalo poněkud zastaralejší konopné textilie. Podíl Československé socialistické republiky na celosvětové výrobě bavlněných výrobků přesahoval v daném období dokonce jeden procentní bod, v ohledu syntetických vláken se ČSSR držela v první světové desítce. Ačkoliv řada produktů textilního a oděvního průmyslu byla určena pro vnitřní trh, na velmi dobré úrovni se držel i celkový export.⁴⁴

Mezi významná centra textilního a oděvního průmyslu se řadily oblasti východních a severních Čech, stejně jako severní Moravy a Slovenska. Co do intenzity zaměstnanosti byla v tomto směru velmi významnou i oblast jihu Čech. Například vůbec největší bavlnářské závody v ČSSR se totiž nacházely nejen ve Dvoře Králové nad Labem, Frýdku-Místku nebo Liptovském Mikuláši, ale například i v Jindřichově Hradci.⁴⁵

Na výtečné úrovni byl v této době i zbrojní průmysl, který využívala nejen tehdejší Československá lidová armáda (ČSLA), ale i armády některých jiných zemí v rámci Varšavské smlouvy. Československé zbraně měly celosvětově výborný zvuk a byly díky tomu používány v celé řadě ozbrojených konfliktů na různých místech naší planety.⁴⁶ Vyráběla se zejména samohybná děla, raketomety a pěchotní zbraně, zmínit je na tomto místě nutné i proudový letoun L-39 Albatros.

Celkově se v tomto odvětví průmyslu angažovalo více než sto převážně slovenských národních podniků, které zaměstnávaly více než sedmdesát tisíc pracovníků a podílely se na

⁴⁴ V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 790.

⁴⁵ L. MIŠTERA a kol., *Geografie*, s. 220 – 222.

⁴⁶ Na export šlo přibližně sedmdesát procent československé výroby zbraní.

průmyslové výrobě ČSSR zhruba třemi procenty.⁴⁷ Mezi centra zbrojní výroby v tehdejší Československu se řadila například Dubnica nad Váhom, Pardubice, Považská Bystrica nebo Vsetín. Konkrétně jmenujme například proslulý národní podnik AERO Vodochody, jenž produkoval již zmíněné proudové letouny L-39. O ty se intenzivně zajímala hlavně tehdejší Sovětská armáda.

Skvělou úrovní produkce se mohl pochlubit i strojírenský průmysl. Velmi rychlý rozvoj zaznamenala v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století hlavně elektrotechnika, která ale co do produkce stále nestačila na úroveň západních vyspělých ekonomik. Pro tehdejší československý průmysl byly totiž číslem jedna hlavně produkty těžkého strojírenství.

Československu totiž patřilo například v produkci oceli stabilně místo v první světové desítce. Hlavními producenty byly Východoslovenské Železárny v Košicích, Nová Huť v Ostravě a například i POLDI SONP v Dříně u Kladna. Například právě kladenské závody se mohly pochlubit skvělým vybavením, které sneslo srovnání i s náročnými západoevropskými standardy.

V oblasti stavebnictví se poměrně dařilo hlavně v sedmdesátých letech.⁴⁸ Od roku 1981 však československá ekonomika zaznamenala výrazný pokles celkového objemu stavebních prací. V tomto oboru pak vysvítaly na povrch i dlouhodobé problémy, mezi které se řadila například nízká kvalita použitých materiálů, laxnost pracovních sil a v neposlední řadě i dlouhé lhůty výstavby jednotlivých budov.⁴⁹

III. 3. Energetika ČSSR v 70. a 80. letech 20. století

V průběhu sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století můžeme v oblasti československé energetiky hovořit o značném pokroku. Díky velkým státním investicím započala stavba jaderných elektráren v Dukovanech, Jaslovských Bohunicích a Mochovicích, vybudovaly se i základy pro pozdější jadernou elektrárnu v Temelíně, jejíž stavba byla dokončena až na prahu nového tisíciletí.⁵⁰

⁴⁷ Tento údaj pochází z roku 1987, kdy objem výroby v oblasti zbrojního průmyslu dosáhl v tomto roce úhrnem 29 miliard Kčs.

⁴⁸ Například v roce 1975 se dostalo hned na 34 201 majitelů nových bytů, jistou část z nich stavěly samy národní podniky pro své dlouholeté zaměstnance.

⁴⁹ V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 779 – 796.

⁵⁰ Jaderná elektrárna Temelín se začala stavět v roce 1985, dokončení se ale dočkala až o celých sedmnáct let později.

Výstavby se dočkaly i petrochemické kombináty v Bratislavě a v severočeském Litvínově, vznikla i řada významných hydroenergetických děl, které pomohly energetickému zásobení hlavně slovenské části ČSSR. Šlo o takzvaná Vodní díla Čierný Váh a Dalešice u Jihlavy. V plánu byla v polovině osmdesátých let i výstavba Vodního díla Gabčíkovo, na kterém československá vláda spolupracovala i s tehdejší Maďarskou lidovou republikou. Díky zlepšení celkové situace v energetice se mohlo mimo jiné postupně přistoupit i k plné elektrifikaci železničních tratí.

Celková produkce elektřiny se sice v daném období v rámci Československa značně zvýšila,⁵¹ ale v mnoha domácnostech se díky tomu začalo touto surovinou nebývale plýtvat, protože maloobdobratelské ceny byly díky vysoké produkci až úsměvně nízké. Podobný vývoj nastal i v případě zemního plynu, svítiplynu a propan-butanu.

Československo v sedmdesátých a osmdesátých letech zažilo i rozsáhlou výstavbu uhelných elektráren. Ty sice pomohly zlepšit energetické zásobení průmyslu a domácností, ale na druhou stranu znamenaly značnou ekologickou zátěž v podobě zvýšení plynných emisí oxidu siřičitého. Negativní vlivy se nejvíce projevíly hlavně v oblasti Podkrušnohoří.

Československá vláda byla v roce 1987 vyzvána k signování mezinárodních dohod ohledně snižování znečištění ovzduší. Musela tak přijmout jistá opatření, která následně problém s vyššími emisemi zredukovala na minimum.⁵²

III. 4. Situace v zemědělství v době 70. a 80. let 20. století

V oblasti zemědělské výroby zaznamenalo Československo mezi léty 1966 a 1975 výrazný vzestup, což se odrazilo i ve zlepšujících se životních podmínkách zejména venkovské populace. Často se přistupovalo například i k masové mechanizaci, která zatlačila do pozadí tažnou sílu zvířat⁵³ a významně zefektivnila celou výrobu.

První polovina sedmdesátých let je specifická například i slučováním jednotných zemědělských družstev (JZD),⁵⁴ díky čemuž se jejich celkový počet výrazně snížil. Do těchto organizací byla také přijata řada nových členů. Přidat se k této organizaci totiž mohl v zásadě kdokoli, kdo projevil zájem a současně měl završenou alespoň povinnou školní docházku.

⁵¹ Během sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století činil průměrný přírůstek výroby elektrické energie v rámci ČSSR 3,7 procentního bodu.

⁵² V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 723 – 773.

⁵³ Podíl tažné síly zvířat v zemědělství činil v roce 1975 již jen 1,5 %, oproti roku 1947, kdy činil celých 38 %.

⁵⁴ Mezi léty 1970 a 1975 se počet těchto organizací upravil z původních 6200 na pouhých 2206. Celková členská základna se ale blížila milionu osob. Většina z nich ani nebyla držiteli jakékoliv zemědělské půdy a do družstev tito lidé vstupovali zejména proto, že pro ně bylo něco podobného materiálně výhodné.

Potvrzení žádosti o přijetí do JZD pak často bylo, i vzhledem k obvykle vysokému počtu členů, spíše formalitou. JZD se nejčastěji zakládala v oblastech se silnou zemědělskou tradicí, mezi které patřilo jihozápadní Slovensko nebo Haná.⁵⁵

Snad nejproslulejší součástí československého hospodářství bylo JZD ve Slušovicích,⁵⁶ které operovalo se šesti tisíci hektary půdy a celkově zahrnovalo sloučená jednotná zemědělská družstva ze šestnácti obcí. I přes poměrně nepříznivé hospodářské podmínky v podobě kopcovitého terénu se tomuto JZD podařilo předstihnout nejen většinu československé konkurence, ale mimo jiné i úspěšně proniknout na zahraniční trhy.

Nejen díky pokrokům v mechanizaci, ale i díky aplikaci nejnovějších vědeckých poznatků a zvýšení efektivity práce patřila Československá socialistická republika na začátku osmdesátých let k zemědělsky nejvyspělejším zemím Evropy.⁵⁷ Držela například přední příčky v oblasti produkce některých vybraných obilovin (zejména šlo v tomto směru o pšenici, ječmen a oves). Mnohem horší ale byla situace v živočišné výrobě a například také v celkové produkci brambor, která pokrývala spotřebitelskou poptávku jen v několika málo krajích.

V osmdesátých letech se v Československu rozšířilo hlavně pěstování slunečnic, vynikající výnosy pak měli mimo jiné i vinaři nebo pěstitelé kukuřice a úspěšné bylo mimo jiné i poměrně hojně rozšířené zelinářství. Naproti tomu v ovocnářství nebo chmelařství se nedařilo zastavit prohlubující se krizi. Například právě celková spotřeba ovoce byla sice velice nízká, ale musela být kryta zhruba z třetiny pomocí dovozu z okolních zemí, což stálo státní pokladnu nemalé výdaje navíc.⁵⁸

III. 5. Problematika pracovních sil a podíl zahraničních pracovníků

Zaměstnanost v sedmdesátých letech dlouhodobě ovlivnily zejména dva faktory. Tím prvním byla samozřejmě emigrace po událostech roku 1968, kdy tehdejší Československo opustilo na dvě stě tisíc občanů. Faktorem číslo dvě bylo hlavně rozšíření mateřské dovolené, které umožnilo ženám zůstat doma s dětmi delší dobu. Svou roli zde hrála i stále vyšší porodnost, která šla ruku v ruce s četnými propopulačními opatřeními normalizační státní

⁵⁵ I. JAKUBEC, M. EFMERTOVÁ, P. SZOBI, J. ŠTEMBERK, *Hospodářský vývoj*, s. 227.

⁵⁶ Slušovické JZD vzniklo v roce 1952, na vrcholu slávy v roce 1985 sdružovalo více než tři tisíce aktivních členů.

⁵⁷ Oblasti zemědělské výroby se dařilo vlastně po celá 70. a 80. léta minulého století, průměrný roční přírůstek činil 1,9 %.

⁵⁸ V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 736 – 758.

moci.⁵⁹ I přesto ale byla zaměstnanost žen v Československu vyšší, než byl běžný západoevropský standard. Ženy totiž tvořily prakticky celou polovinu všech pracovních sil.

Pro tehdejší československou ekonomiku byla typická hlavně takzvaná přezaměstnanost. Ta s sebou nesla celkovou nízkou produktivitu práce, což se de facto odrazilo i na výplatních páskách zaměstnanců. Specifické pro ekonomiku ČSSR bylo i to, že se mezi zaměstnance řadilo i mnoho lidí v takzvaně postproduktivním věku. Jejich podíl dosahoval stabilně zhruba jedné desetiny celkového počtu osob v zaměstnaneckém poměru.

V sedmdesátých a osmdesátých letech se také v Československu výrazně zvýšil celkový počet zahraničních pracovníků a pracovnic. Jejich potřeba stoupala především v souvislosti s vysokým počtem žen, které stále častěji odcházely na mateřskou dovolenou. Nejčastěji se jednalo o pracovníky z Kuby, tehdejší Polské lidové republiky⁶⁰ a Vietnamské socialistické republiky. Celkový počet zaměstnanců ze zahraničí se sice v rámci ČSSR oproti šedesátým letům výrazně zvýšil, přesto však jejich podíl dosahoval nejvýše půl procenta všech pracovních sil v rámci ČSSR.⁶¹ Na tomto místě je třeba zmínit i skutečnost, že mnozí z těchto pracovníků a pracovnic se v Československu trvale usadili a založili zde i rodiny.⁶²

⁵⁹ Zatímco v roce 1968 čerpalo mateřskou dovolenou v úhrnu 101 tisíc žen, o jedenáct let později už těchto žen bylo na 390 tisíc.

⁶⁰ Polští pracovníci a pracovnice našli uplatnění hlavně v příhraničních regionech tehdejšího Československa, k čemuž v menší míře docházelo i v prvních poválečných letech.

⁶¹ Nejvyšší byl tento podíl v roce 1984, celkově šlo o 41 tisíc osob. Například v roce 1963 působilo v ČSSR pouze na 3,5 tisíce zahraničních zaměstnanců a zaměstnankyň.

⁶² V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 713 – 715.

IV. Kulturní a sociální vývoj Československa v 70. a 80. letech 20. století

IV. 1. Politická situace v zemi

Období 70. a 80. let dvacátého století bylo v Československu obdobím takzvané normalizace, jejíž začátek se datuje do jara 1969. Na tehdejší květnovém zasedání ÚV KSČ bylo přijato několik důležitých bodů, které dlouhodobě poznamenaly celkový sociální vývoj státu. Šlo například o kádrové čistky v politických orgánech, médiích, vědeckých ústavech či na jiných odborných pracovištích. Důsledkem bylo, že reformní hnutí ztratilo veškeré hybné páky, kterými mohlo nějakým způsobem ovlivnit chod země.

Režim současně zasáhl i do oblasti kulturního života, rušil vydávání časopisů a rozpouštěl i nejrůznější kulturní organizace. Československo během období takzvané normalizace opustilo více než 200 tisíc osob, v některých případech i špičkoví specialisté mnoha vědních oborů, umělci a jiné osobnosti.

V prosinci 1970 byl na třináctém sjezdu Komunistické strany Československa schválen dokument se vzletným názvem Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti, jenž udělal tečku za pokusem o reformy šedesátých let. Započalo období takzvaného reálného socialismu. Knihovny opustil více než milion nepovolených svazků, divadla nesměla uvádět zakázané hry a vysoké školy či různá vědecká pracoviště opustili „politicky nespolehliví“ pracovníci, kteří měli tu smůlu, že se jim nepodařilo projít sítím prověřkových komisí.

V roce 1975 vystřídal těžce nemocného Ludvíka Svobodu ve funkci prezidenta republiky Gustav Husák, někdejší předseda Národní fronty a generální tajemník ÚV KSČ, jenž setrval na svém místě až do prosince 1989. Tento původem slovenský komunista se stal přední osobností československé politiky v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století, podobně jako například Vasil Bilak či Lubomír Štrougal.⁶³

Právě Bilak byl jedním z mnoha představitelů konzervativního proudu v řadách KSČ, který držel v rukou nejen média, ale i oblast kultury nebo školství a odmítal jakékoliv snahy o reformu stávajícího systému. Pragmatici v řadách vrcholných činníků KSČ, mezi něž

⁶³ H. HOUSKOVÁ – J. PODLEŠÁK, *České a slovenské dějiny*, s. 59 – 64.

se řadil mimo jiné i Lubomír Štrougal, se snažili přijít s mnoha změnami, do kterých patřila například částečná liberalizace trhu. Měli ale zvláště v sedmdesátých letech příliš slabou pozici na to, aby mohli něco skutečně zásadního změnit.

Vše se ale postupně začalo měnit s příchodem Michaila Gorbačova do čela Sovětského svazu v osmdesátých letech. Nezvykle liberální vize⁶⁴ tohoto muže se staly nakonec předehrou k rozsáhlým změnám v oblasti politiky, kultury a hospodářské i sociální sféry života v Československu po roce 1989. Změny byly podníceny i slabostí tehdejších komunistických lídrů, a to nejen v ČSSR, ale i v jiných sovětských satelitech. Stejně tak ve druhé polovině osmdesátých let prudce klesala efektivita československého hospodářství, což bylo podmíněno i tehdejším geopolitickým vývojem. Toto vše se pochopitelně negativně promítlo do životní úrovně obyvatel, která byla vlastně v pozici dlouholeté stagnace.⁶⁵

IV. 2. Životní úroveň v Československu 70. a 80. let 20. století

V oblasti sociální politiky československého státu byla zvláště v sedmdesátých letech minulého století vlajkovou lodí bytová výstavba. Ročně se postavilo více než dvě stě tisíc nových bytů a Československu tehdy patřila v tomto ohledu v celosvětovém srovnání přední příčka.⁶⁶ Specifická je pro dané období i výrazná stabilita maloobchodních cen a postupná potravinová soběstačnost státu v ohledu základních potravin; dovoz másla, masa nebo vajec ze zahraničí již nebyl v této době potřeba. Pátý pětiletý plán, na rozdíl od jiných, dosáhl jako jediný svého skutečného cíle, kterým bylo zvýšení životní úrovně obyvatelstva. Nezdařilo se nicméně dlouhodobě zefektivnit ekonomiku a nastartovat tak hospodářský růst.

Zlepšení životní úrovně se odráželo i ve vyšší porodnosti. Československu patřilo v roce 1975 čtvrté místo v Evropě, což byl v tomto směru výrazný skok kupředu oproti padesátým a šedesátým letům.⁶⁷ Průvodním jevem tohoto statistického ukazatele bylo i několik prorodinných opatření, zejména delší mateřská dovolená, státní půjčky na pořízení nového bytu pro mladé rodiny nebo různá daňová zvýhodnění.⁶⁸

Rodiny s dětmi se mohly těšit i z různých dalších ekonomických úlev nebo příspěvků. Samozřejmostí byly přídatky na dítě, státní příspěvek na stipendia a dotované stravování

⁶⁴ Gorbačovovo období (1985 – 1991) je spjato zejména s pojmy *glasnosť* (politická otevřenost, svoboda slova) a *perestrojka* (hospodářská přestavba).

⁶⁵ H. HOUSKOVÁ – J. PODLEŠÁK, *České a slovenské dějiny*, s. 70 – 71.

⁶⁶ Statisticy nicméně neberou v potaz například kvalitu bydlení a velikost jednotlivých bytových jednotek.

⁶⁷ Poměr byl ve zmíněném roce 19,5 živě narozených dětí na tisíc obyvatel.

⁶⁸ P. SIRŮČEK a kol., *Hospodářské dějiny*, s. 197.

ve školních jídelnách. Hovořit nicméně můžeme i o slevách na dani ze mzdy, dotovaném dětském průmyslovém zboží⁶⁹ a nájmech.

Normalizace v Československu razila politiku dosud nevídaných sociálních benefitů a jistot, které měly za cíl utlumení veškerého případného odporu proti politickému systému, v němž se u moci stabilně držela pouze jedna jediná politická strana. V tomto směru proběhly četné a velmi důkladné pokusy ovlivnit zejména nastupující mladou generaci.

Lze však říci, že i přes uspokojení základních ekonomických potřeb obyvatel nedosahovala kvalita života skutečné ekonomické úrovně státu. Ceny zboží totiž neutvářel volný trh, ale byly jim vytyčeny určité umělé mantinely. Levné výrobky pak byly podstatně žádanější a státní finanční dotace dlouhodobě nemohly postačovat poptávce, navíc existovala i řada nadstandardních produktů, které nebylo možné oficiálně vůbec získat.

Na poměrně dobré úrovni, zvláště v osmdesátých letech minulého století, bylo i vybavení domácností, ačkoliv skutečně moderní produkty patřily mezi takzvané nedostatkové zboží. Získat se daly jen díky osobním kontaktům nebo pokoutně a za neúměrně vysoké ceny na takzvaných černých trzích.

V období sedmdesátých a osmdesátých let bylo v Československu velmi rozšířené takzvané chataření, které bylo v jiných evropských zemích spíše podružnou záležitostí. Obyvatele k tomu vedly hned dva důležité důvody. Velká města trápilo stále se zhoršující životní prostředí, strávit víkend v poklidné chatkové oblasti uprostřed přírody se tak dalo považovat za ozdravný pobyt. Druhým důvodem je jistě i fakt, že šlo také de facto o náhradu za rekreaci v zahraničí, která byla v této době umožněna jen omezeně a navíc pouze do zemí takzvané socialistické soustavy.⁷⁰

IV. 3. Zdravotnictví

Zlepšení nastalo ve zmíněném období i v oblasti zdravotnictví, například ve statistice dokumentující počet obyvatel na jednoho lékaře se drželo tehdejší Československo v celosvětovém hodnocení na předních místech.⁷¹ Dařilo se úspěšně bojovat proti infekčním chorobám a významně se snížila například i dosud poměrně vysoká kojenecká úmrtnost.

⁶⁹ Tato forma podpory vzala za své v roce 1980, v průměru do té doby uspořila rodinám s dětmi 650 Kčs ročně.

⁷⁰ V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 915 – 926.

⁷¹ V roce 1968 činil tento počet 447 obyvatel na jednoho lékaře, v roce 1980 bylo dosaženo snížení tohoto ukazatele na 309 obyvatel. Ve srovnání se zbytkem Evropy v tomto směru předčila Československo jen Itálie.

Vydvihnout lze v tomto směru i lázeňskou péči, jež byla obecně na velmi dobré úrovni, stejně jako hygienické služby a oblast péče o děti.

Negativem naopak bylo zejména výrazně horší technické vybavení nemocnic ve srovnání se západní Evropou, stejně tak mzdové ohodnocení zdejších zaměstnanců se drželo dlouhodobě zhruba pět procent pod republikovým průměrem. Počet pracovníků ve zdravotnictví se ale meziročně zvyšoval úměrně tomu, jak rostla tehdejší síť zdravotnických zařízení.⁷²

IV. 4. Školství

Ve zmíněném období postupně narůstal celkový podíl středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, stát investoval nemalé prostředky i do stavby nových školských zařízení. V tomto směru šlo zejména o základní školy, které byly potřebné i díky silným populačním ročníkům v průběhu sedmdesátých let. Problémem tehdejšího školství nicméně byla silná politická ideologizace výuky, což se negativně promítalo zejména v oblasti humanitních a ekonomických oborů.⁷³

Zvláště osmdesátá léta byla obdobím, kdy se dařilo ponejvíce učňovskému školství, kam směřovala nadpoloviční většina absolventů základních škol. Učňovské školství rovněž přešlo na nový systém, kdy bylo možné studovat tří i čtyřletý učební obor. Čtyřletá verze obsahovala nově i maturitní zkoušku, díky čemuž se mohl její úspěšný absolvent následně ucházet i o vysokoškolská studia.

Vysoké školství bylo také odepřeno studentům, jejichž rodiče nebyli členy KSČ, nebo patřili dokonce mezi aktivní odpůrce tehdejšího politického režimu. Tento vládní pokyn nebylo ale možné vždy dodržet, a to hlavně z důvodu naplnění odpovídajících kvót některých nepříliš atraktivních studijních oborů.

Existoval i značný rozdíl mezi úrovní tehdejšího českého a slovenského školství, který se ale podařilo díky poměrně vyšším státním subvencím postupně do jisté míry vyrovnávat. Na Slovensku se vlivem těchto opatření během sedmdesátých a zvláště osmdesátých let rapidně zvýšil celkový počet studentů na vysokých školách.

⁷² V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 927 - 929.

⁷³ J. STEINER – J. KROL, *Kapitoly*, s. 200.

Školský systém negativně ovlivnilo zhoršení ekonomické situace zkraje osmdesátých let, počet přijatých studentů na vysoké školy se snížil⁷⁴ a vybrané obory se dočkaly i zkrácení doby magisterského studia z pěti na čtyři léta. K dispozici byla mimo jiné i četná podniková vzdělávací zařízení, kde si doplňovali kvalifikaci nově přijímaní zaměstnanci, kteří měli za sebou například jen základní vzdělání. Šlo v první řadě o takzvané závodní školy práce, jež byly vedeny přímo u konkrétních národních podniků.⁷⁵

IV. 5. Kultura

Národní podniky obvykle řídily vlastní Fondy kulturních a sociálních potřeb (FKSP), do kterých mohly investovat procenta ze zisku. Z těchto fondů se dotovala například i letní a zimní rekreace. Dostalo se ale i například na nejrůznější kulturní akce nebo dětské letní tábory, zaměstnanci národních podniků mohli z těchto fondů čerpat i úvěry a svůj podíl zde měly mimo jiné i rozsáhlé dotace na závodní stravování.⁷⁶

Ve zmíněném období vznikaly i četné kulturní domy, které měly plnit nejen kulturní a společenskou úlohu, ale jejich úkol spočíval i v pokud možno nenásilné formě politické ideologizace širokých vrstev obyvatelstva. V kulturních domech se konaly kupříkladu nejrůznější společenské akce (oslavy MDŽ, plesy nebo divadelní představení), ale často zde, i vzhledem k rozsáhlosti prostor,⁷⁷ probíhala i jednání nejrůznějších politických subjektů.

Kulturní domy nejčastěji spravoval místní okresní národní výbor (ONV), často však nastala taková situace, že se do takové role zapojilo i tamní jednotné zemědělské družstvo (JZD), Revoluční odborové hnutí (ROH), případně některý z národních podniků.⁷⁸

Například v oblasti hudby se mohli prosadit zejména umělci, kterým se dlouhodoběji dařilo být zadobře s režimem. Pokud však chtěla vlastně jakákoliv hudební skupina legálně vystupovat na československých podiích, musela se zúčastnit takzvaných kvalifikačních přehrávek. Během nich zahrála ukázky několika svých skladeb odborné komisi, jež posoudila, zda je tato hudba pro tuzemské publikum skutečně vhodná. Oficiálně byla předmětem šetření hlavně kvalita veřejné produkce, ve skutečnosti šlo ale spíše o to, aby byla hudba takzvaně

⁷⁴ V roce 1980 studovalo v rámci ČSSR na vysokých školách 197 tisíc studentů, o devět let později jich bylo již jen 174 tisíc.

⁷⁵ V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 930 – 933.

⁷⁶ J. STEINER – J. KROL, *Kapitoly*, s. 199.

⁷⁷ Ideálním poměrem bylo osmdesát míst k sezení na každých tisíc obyvatel obce, ve které byl kulturní dům vystavěn.

⁷⁸ M. NOVOTNÁ, *Fenomén*, s. 16-22.

ideologicky nezávadná. Kapely s anglickými texty a názvy, jejichž členové navíc nosili dlouhé vlasy, nemohly před takovou komisí v žádném případě uspět.

Jednou z forem protestu bylo i veřejné účinkování různých non-konformních a undergroundových hudebních formací, které bylo vesměs režimem nepovolené a končilo poměrně často zásahem Veřejné bezpečnosti. Mezi nejznámější kapely v tomto směru patřily například Aktual Milana Knížáka, DG 307 či The Plastic People of the Universe.⁷⁹ Například na jaře 1976 proběhlo zatčení několika hudebníků, mezi nimi i Ivana Jirouse, což v konečném důsledku pomohlo postupně sjednotit rozptýlenou režimní opozici.⁸⁰ Častá byla i takzvaná samizdatová kultura, kdy mnozí literáti nebo novináři vydávali svá režimem nepovolená díla tajně a na vlastní náklady. Poměrně rozšířené byly i bytové semináře na politická a ekonomická témata, případně i takzvané bytové divadlo či výstavy. Veřejná bezpečnost ale vše zpovzdálí sledovala a nezdůvodněně proti těmto aktivitám i zakročila.⁸¹

IV. 6. Vývoj průměrné mzdy v ohledu k životní úrovni

V období druhé poloviny sedmdesátých a začátku osmdesátých let hrubá reálná mzda zaměstnanců v celostátním průměru prakticky vůbec nevzrostla.⁸² Ve mzdové diferenciaci jednotlivých povolání neexistoval ani příliš velký rozptyl, výrazně nižší mzdy ve srovnání se západními zeměmi se zvláště dočkali vysokoškolsky vzdělaní pracovníci. Jejich mzda ale nezahrnovala například i tehdy poměrně časté přesčasy, díky kterým rostlo průměrné finanční ohodnocení dělníků, a to zvláště v těch oblastech Československa, kde převažoval těžký průmysl.

Na jednu stranu sice nedošlo v jistých obdobích prakticky k jakémukoliv růstu průměrných mezd, nicméně například nedocházelo ani k navyšování cen základních potravin, elektřiny, plynu či nájemného. Zdražení se týkalo zejména stravování v restauracích a nejrůznější elektroniky, jejíž kvalita ale samozřejmě šla postupně ruku v ruce s vyšší cenou.⁸³

⁷⁹ P. RADOCHOVÁ, *Pódiové prezentace*, s. 7-37.

⁸⁰ V řadách opozice aktivně vystupovali například filosofové Zdeněk Jičínský a Jan Patočka, spisovatel Václav Havel, dramatik Pavel Kohout nebo historik Václav Černý.

⁸¹ H. HOUSKOVÁ – J. PODLEŠÁK, *České a slovenské dějiny*, s. 65.

⁸² V období 1976 – 1980 vzrostla hrubá reálná mzda zaměstnanců o 0,7%, naproti tomu mezi lety 1981 – 1985 ale nevzrostla vůbec.

⁸³ V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 907 – 912.

V. Vývoj textilní výroby na území ČSSR v 70. a 80. letech 20. století

V. 1. Textilní průmysl v Čechách

Velký rozmach textilního průmyslu v českých zemích se datuje do přelomu osmnáctého a devatenáctého století. Tehdejší textilní manufaktury byly situovány hlavně do oblastí východních a severních Čech a severní Moravy. Textilní výroba jako taková zažila vrcholný rozkvět hlavně v období záhy po skončení druhé světové války. V této době totiž byla za účelem udržení pracovních sil v některých méně industrializovaných regionech tehdejšího Československa založena řada nových textilních závodů. Hovořit v tomto směru lze hlavně o oblastech jižních Čech, Českomoravské vrchoviny a Slovenska.

Mezi jednotlivá odvětví textilní výroby na území Čech se tradičně řadil průmysl bavlnářský, vlnářský, hedvábnický, lnářský, jutařský a pletařský. Na Slovensku bylo navíc v některých oblastech hojně rozšířeno konopářství, které ale již mělo v moderní epoše spíše jen lokální význam.

Bavlnářství se uplatnilo hlavně v oblastech východních a severních Čech, vlnářství bylo rozšířeno zejména v oblasti Podkrušnohoří. Hedvábí, stejně jako například i len, se zpracovávalo na severozápadním pomezí Moravy. Jutařský průmysl pak zaměstnával obyvatele Dvora Králové nad Labem a Jaroměře.⁸⁴

V. 2. Textilní výroba na území ČSSR v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století

Textilní průmysl byl v období sedmdesátých a osmdesátých let v tehdejší Československu založen zejména na zpracování bavlnářských přízí a syntetických vláken, materiály jako len nebo konopí už v této době prakticky patřily spíše na okraj veškeré československé produkce. Podíl textilního průmyslu na celkové zaměstnanosti byl

⁸⁴ L. MIŠTERA, *Geografie*, s. 220 – 226.

ve zmíněném zhruba desetiprocentní,⁸⁵ nicméně s modernizací vybavení textilních továren tento podíl postupně klesal.

Úspěšně se dařilo uspokojovat jak poptávku domácích, tak i zahraničních spotřebitelů, protože až polovina produkce směřovala na export. Československu rovněž připadal zhruba jednaprocentní podíl na světové produkci bavlnářské příze, což znamenalo pro tuzemský textilní průmysl umístění v první světové desítku.⁸⁶

Většina přírodních vláken se do Československa musela z pochopitelných důvodů dovážet. Bavlna pocházela nejčastěji ze sovětských plantáží,⁸⁷ vlna se exportovala z Austrálie a z Bangladéše se dovážela ke zpracování například juta. Díky výrobě chemických vláken, která se v celkovém úhrnu podílela na tuzemské produkci více než čtyřiceti procenty, mělo nicméně Československo k dispozici i svou vlastní surovinovou základnu.

Samotné bavlnářství tvořilo ve zmíněném období nadpoloviční většinu hrubé výroby a stejnou měrou se podílelo i na zaměstnanosti. Tento průmysl, který měl odnepaměti tradiční bašty ve východních a severních Čechách, zahrnoval hned několik desítek závodů s různou specializací. Ve Dvoře Králové nad Labem, v Hronově nebo v Semilech se vyráběly lůžkoviny, šatovky nebo dekorační tkaniny. Manšestr se zpracovával v severočeském Varnsdorfu (podnik Velveta). Na Moravě byl tamní největší textilní závod ve Frýdku-Místku, kde se produkovaly zejména technické tkaniny. Na území dnešního Slovenska lze vyzdvihnout textilní provozovny v Liptovském Mikuláši a Ružomberoku.⁸⁸

Vlnářství mělo vždy velkou tradici hlavně v oblastech Podkrušnohoří a západních Čech. V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století probíhala v tomto odvětví textilního průmyslu poměrně značná modernizace výroby a nové provozovny se prakticky nezakládaly. V rámci této oblasti textilního průmyslu lze z významných závodů jmenovat například libereckou Textilanu či brněnskou Mosilanu, ale mimo jiné i žilinskou Slovenu.

Jistý význam měl i hedvábnický průmysl, jenž využíval ke zpracování zejména uměle vyrobená textilní vlákna. Patrně nejvýznačnější provozovnou, která produkovala hedvábné tkaniny, byla Hedva v Moravské Třebové. Ze slovenských textílek měly největší význam Závody 1. mája v Liptovském Mikuláši.

⁸⁵ Tato hodnota byla ale v porovnání s poválečnými léty zhruba poloviční.

⁸⁶ V. PRŮCHA a kol., *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918 – 1992. 2. díl. Období 1945 – 1992*, s. 790 – 791.

⁸⁷ V úvahu připadá hlavně území dnešní Ukrajiny. Mezi další významné dovozce bavlny do ČSSR se řadil Egypt, Súdán či USA.

⁸⁸ Zmínit na tomto místě lze ještě výrobu krajek, plyše a záclonovin v Kraslicích a v Letovicích na Moravě. V bavlnářském průmyslu byla aktivní také jihočeská oblast (Jindřichův Hradec, Kamenice nad Lipou), nemohla však v žádném případě konkurovat severočeským kombinátům.

Velkou tradici mělo na území Československa i zpracování lnu. Ten ale neměl v době sedmdesátých a osmdesátých let dvacátého století dostatečnou surovinovou základnu, stál proto spíše na okraji celého textilně-výrobního procesu. Největší podíl na výrobě lněných látek měl na českém území trutnovský Texlen, na Slovensku to byl kežmarský Tatralen.⁸⁹

Výrobky z juty byly ve zmíněném období spíše na ústupu, protože zpracování této suroviny bylo velice nákladnou záležitostí. V tomto směru se proto uplatňovala hlavně umělá vlákna. Tento materiál se zpracovával hlavně ve Dvoře Králové nad Labem, místní národní podnik dokonce nesl název Juta.⁹⁰

Mezi největší tuzemské provozovny v oblasti textilního průmyslu se řadil koncem osmdesátých let vratislavský Bytex, jenž měl hned šestatřicet různých poboček a zaměstnával na osm tisíc pracovníků. Velký význam měla i liberecká Textilana s více než pěti tisíci zaměstnanci a tanvaldská Seba, kde stabilně pracovalo na čtyři tisíce lidí.⁹¹

V. 3. Jindřichohradecké textilní národní podniky

„Cechovní soukenictví na Jindřichohradecku je známo už od patnáctého století. K soukenictví na Jindřichohradecku přispíval velmi rozšířený chov ovcí. Působil zde i cech tkalcovský. S postupem času došlo k rozpadu cechů a vzniku prvních manufakturních podniků v průběhu 18. století. Do 19. století je datován vznik textilních továren, jejichž výroba trvala několik desítek let. Ve 20. století vznikly moderní továrny na výrobu a zpracování textilu, např. Jiholen n. p.“⁹²

Mezi významné jindřichohradecké textilní podniky v období sedmdesátých a osmdesátých let minulého století se řadí například státní podnik Partex, vlnářské závody Nová Včelnice⁹³ a samozřejmě také národní podniky Otavan Třeboň, který se specializoval na pracovní a sportovní oděvy, a jindřichohradecká Jitka.

V kontextu Jihočeského kraje nelze nezmínit ještě například závody Fezko Strakonice, které produkovaly zejména výrobky z vlny, a Jitex Písek, jenž se zaměřoval na bavlnu a rovněž na umělá vlákna. Menšími hráči na jihočeském poli textilní výroby byly národní podniky Modeta Nová Včelnice či Plyšan v Chýnově. Většina textilních národních podniků měla více provozoven umístěných v několika různých lokalitách, často i za hranicemi

⁸⁹ Zatímco Texlen produkoval zejména plachtoviny či stany, Tatralen se zaměřoval na lněné ložní prádlo.

⁹⁰ L. MIŠTERA a kol., *Geografie*, s. 220 – 226.

⁹¹ B. KUBÍČKOVÁ, *Textilní průmysl*, s. 29.

⁹² Jan MUK, *Dějiny textilní výroby na Jindřichohradecku*, Jindřichův Hradec 1947.

⁹³ E. KUBÍČKOVÁ, *Textilní průmysl*, s. 25.

příslušného okresu. Například n. p. Jitex Písek disponoval provozovny v Bechyni, Milevsku, Týně nad Vltavou a ve Vodňanech.⁹⁴ Třeboňský Otavan měl naproti tomu provozovny v Jindřichově Hradci, Nové Bystřici, Soběslavi nebo ve Slavonicích.⁹⁵

V rámci samotného Jindřichova Hradce je nutné zmínit ještě takzvané výrobní družstvo Oděva, které se věnovalo zejména šití oblečení na zakázku. V období první republiky bylo proslulé i tím, že dodávalo stejnokroje československé armádě, hasičům a policistům. Tento trend pokračoval i v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století, kdy Oděva dodávala uniformy pro Československé státní dráhy a měla ve svých řadách stabilně zhruba dvě stovky zaměstnanců.⁹⁶

⁹⁴ H. TROJÁČKOVÁ, *Geografické aspekty*, s. 29.

⁹⁵ SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Otavan*, kart. 76, (Statistické výkazy 1977 – 1985).

⁹⁶ KOL. AUTORŮ, *Historie*, s. 182 – 183.

VI. Vývoj národního podniku Jitka v 70. a 80. letech 20. století

VI. 1. Stručný nástin historie n. p. Jitka (před rokem 1965 Jiholen)

Položení základního kamene budoucího nejslavnějšího jindřichohradeckého textilního národního podniku se uskutečnilo dne 20. června 1948. Důvod pro výstavbu nové textilky byl poměrně jasný. Šlo totiž v zásadě o to, aby se zabránilo hromadné ekonomické emigraci obyvatelstva do jiných regionů poválečného Československa, kde by se práce s největší pravděpodobností našla nepoměrně snadněji.

Tento vládní záměr se do jisté míry opravdu podařilo naplnit a oblast jižních Čech alespoň částečně industrializovat. Na Jindřichohradecku se totiž do té doby udržela de facto jen výroba hedvábných tkanin, což zvýšenou poptávkou po pracovních místech nemohlo v žádném případě uspokojit.

Problémů bylo na začátku hned několik. Ten zásadní se týkal sehnání dostatku strojů, jimiž měla být budoucí továrna vybavena. Vzhledem k politickým okolnostem konce čtyřicátých let minulého století byl totiž takřka nemožný případný dovoz textilních strojů ze západoevropských zemí. Nezbytné vybavení se ale nakonec podařilo získat ze zrušených severočeských textilních podniků, problém s nedostatkem náhradních dílů však trval i nadále.⁹⁷

„Národní podnik Jiholen Otín byl zřízen s platností od 1. 1. 1951 zřizovací listinou ministerstva lehkého průmyslu č. j. 160 963/50-V-IV-1 ze dne 29. prosince 1950. K slavnostnímu zahájení došlo 2. ledna 1951. V době zřízení měl podnik 3 závody – přádelnu lnu, přípravnu a tkalcovnu v J. Hradci a školní závod v J. Hradci.“⁹⁸

Díky zřízení tohoto národního podniku se podařilo zastavit vysídlování jindřichohradeckého okresu, na druhou stranu si ale jeho stavba vyžádala na svou dobu poměrně astronomickou sumu ve výši osmdesáti milionů Kčs. Stavěly se totiž nejen sklady, nové komunikace, přádelna a sociální budovy, ale mimo jiné i nové bytové jednotky, které měli po dokončení stavby převzít do osobního užívání budoucí zaměstnanci.

⁹⁷ KOL. AUTORŮ, *Historie*, s. 114 – 116.

⁹⁸ K. KRÁL, *Historie*, s. 18 – 19.

Celkové zprůmyslnění celé oblasti vedlo dokonce k tomu, že řada lidí z jiných československých regionů se začala ucházet o práci právě zde. Šlo zejména o mladé absolventy učňovských oborů, kteří takto získali na jednu stranu nepříliš finančně lukrativní, nicméně stabilní pracovní místo, navíc i jinde ve své době nevídané množství sociálních benefitů.⁹⁹

Jako materiál k výrobě se zpočátku nejčastěji používal len, což se ostatně odráželo i v původním názvu podniku. Lněné přize a tkaniny doplňovala i výroba konopných nití, šňůr a motouzů nebo i netkaného textilu. V polovině šedesátých let byl však národní podnik, i vzhledem k tehdy aktuálním celosvětovým trendům a sílící vnitřní poptávce po bavlněných tkaninách postupně přestavován na bavlnářský kombinát, jenž se dočkal svého definitivního dokončení na podzim roku 1974.

Rozpočet na přestavbu byl původně vyčíslen na více než padesát milionů korun, tuto sumu pak následně spolklly z drtivé většiny náklady na technologická zařízení. V roce 1977 byla také na Jitce zahájena výroba džínoviny, která měla nahradit dovoz kvalitního textilu ze západoevropských zemí a USA.

Rozhodnutí renovovat tímto způsobem celý národní podnik se ukázalo být do budoucna velice správným a přínosným, továrna totiž velmi dobře prosperovala a během pouhých deseti let (1964 – 1974) si mohla dovolit najmout více než tisíc nových zaměstnanců.¹⁰⁰ Díky celkové modernizaci a přestavbě lnářské tkalcovny na bavlnářský program se zlepšily i pracovní podmínky pro řadové zaměstnance.

Například v roce 1975 pracovalo v rámci textilního průmyslu na Jindřichohradecku více než tři tisíce zaměstnanců, což bylo takřka srovnatelné s celkovým počtem pracovníků v oblasti strojírenství v rámci okresu. Hrubý obrat textilní výroby přímo na Jitce za tento rok pak činil celých 613 milionů Kčs, denní produkce často přesahovala hranici jednoho sta tisíc metrů tkanin.¹⁰¹ Podařilo se tak navázat na poměrně úspěšné jindřichohradecké soukenictví, které mělo od konce osmnáctého století stabilní věhlas v rámci celé Evropy.¹⁰²

⁹⁹ Nově přichozí zaměstnanci n. p. Jiholen získávali často do osobního vlastnictví nové bytové jednotky, k dispozici bylo v tomto směru více než šest set bytů různých velikostních dispozic.

¹⁰⁰ V roce 1964 zaměstnával n. p. Jiholen 758 lidí, v roce 1974 (tehdy již pod jménem n. p. Jitka) to už bylo celkem 1843 pracovníků.

¹⁰¹ Samotný konfekční průmysl odebíral z této produkce zhruba tři čtvrtiny, přibližně pětina celkové produkce je pak určena pro zahraniční export.

¹⁰²J. MIKOLÁŠEK, *Příspěvek*, s. 11, 61 – 65.

VI. 2. Ekonomický vývoj podniku v 70. a 80. letech 20. století

Pokud porovnáme statistické údaje ze začátku sedmdesátých a osmdesátých let, je zcela zřejmé, že národní podnik Jitka zaznamenal značný progres zejména v oblastech hrubé výroby a hrubého obrátu. Hrubý obrat zaznamenal v letech 1970 – 1980 takřka trojnásobný nárůst,¹⁰³ o hrubé výrobě pak lze hovořit v podobném duchu, když z původních 193 milionů Kčs postupně atakovala půlmiliardovou hranici.¹⁰⁴

Ve zmíněném období přitom nerostl počet pracovníků takovým tempem jako během šedesátých let. Statistický boom byl umožněn hlavně vysokými státními subwencemi, za které se nakoupily nové stroje, a poměrně klidnou mezinárodní geopolitickou situací ve druhé polovině sedmdesátých let, jež umožnila ničím nerušené obchodní styky ČSSR se západními zeměmi.

Stejný průvodní jev lze rovněž pozorovat i ve statistice ziskovosti. V období první poloviny sedmdesátých let, kdy probíhala mimo jiné takzvaná Jomkippurská válka, je celkový čistý zisk podniku kvůli nižšímu exportu vlastně relativně malý.¹⁰⁵ Vše se mění na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let, kdy tento zisk dosahuje někdy až trojnásobku hodnoty z roku 1973.¹⁰⁶

Na export odcházela ve zmíněném období pravidelně přibližně šestina celkově vyrobených textilií. Na prvním místě byly v tomto směru země, ve kterých se tehdy platilo markou.¹⁰⁷ Jitka ale vyvážela textilie prakticky na všechny kontinenty, mezi odběratele se mimo jiné řadily i firmy z Austrálie, Belgie, Etiopie, Nizozemí, Islandu, Kanady, Libanonu, Malty, Norska a Španělska. Pokud budeme brát v úvahu jen takzvané socialistické země, vyváželo se, byť v takřka zanedbatelném měřítku,¹⁰⁸ zboží i do tehdejší Jugoslávie, Maďarské lidové republiky či do Sovětského svazu.

To, že Jitka stabilně produkovala velmi kvalitní textilie, však nedokumentují jen dlouhodobé obchodní styky se společnostmi z celkem pětadvaceti zemí světa, ale například

¹⁰³ Hrubý obrat činil v roce 1970 342 milionů Kčs, o deset let později to už bylo 1.073 milionů Kčs.

¹⁰⁴ V roce 1980 činil objem celkové hrubé výroby n. p. Jitka Otín 567 milionů Kčs.

¹⁰⁵ SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985), kart. 50 – 52, (Plán n. p. Jitka na roky 1980 – 1983). Inventární číslo ani signaturu bohužel nemohu v případě fondu Jitka zmínit, protože nejsou oficiálně vůbec uvedeny (fond je totiž neuspořádaný). Fond Jitka je řazen jen podle čísel kartonů. Přirazené číslo NAD je 999.

¹⁰⁶ SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 50 – 52, (Plán n. p. Jitka na roky 1980 – 1983).

¹⁰⁷ Jmenovitě NDR a NSR.

¹⁰⁸ Vývoz do takzvaných socialistických zemí činil v průměru dvě a půl procenta celkové produkce Jitky, vývoz do takzvaných nesocialistických zemí obvykle nepřesáhl hranici třinácti procent. Většina tkanin tak byla určena pro účely československých národních podniků, nejrůznějších jiných pracovišť a domácností.

také celá řada nejrůznějších ocenění, kterých se tomuto československému národnímu podniku dostalo v zahraničí.¹⁰⁹

VI. 3. Kulturní život a sportovní aktivity zaměstnanců podniku

Pro zaměstnance Jitky bylo v oblasti kultury připraveno spoustu akcí nejen přímo v Jindřichově Hradci. Za mírný poplatek bylo možné vycestovat na divadelní či filmové představení i do pražských divadel a kin. Nezřídka se jezdilo i do divadla v Českém Krumlově nebo také do Jihočeského divadla v Českých Budějovicích.

Zájemci o lístky museli udělat jediné, a sice požádat o ně písemnou formou podnikového kulturního referenta, který vše potřebné na počkání vyřídil.¹¹⁰ Vstupenek se tímto způsobem prodávalo třeba i několik desítek najednou, když na představení jezdily celé rodiny i s dětmi. Jednou ze zajímavých kulturních akcí, na kterou se vydalo i několik zaměstnanců Jitky, byla lední revue Bílý sen, kde vystoupily i tehdejší světové krasobruslařské šampionky.¹¹¹

V rámci podniku působilo i několik hudebních těles, za všechny jmenujme například country – beatovou skupinu Plameňáci, která se úspěšně zúčastnila i tradičního jihočeského festivalu „Zlatý cvrček“. Bylo poměrně běžné, že se tyto kapely, účinkující na různých festivalech a hudebních akcích pod hlavičkou Jitky, musely povinně zúčastnit i některých podnikových akcí (mimo jiné MDŽ a dětská besídka), a to bez nároku na jakýkoliv honorář. Národní podnik na různých celostátních soutěžích reprezentoval například i taneční soubor Záře. Obvyklé bylo i časté pořádání podnikových plesů¹¹² nebo posezení pro mládež.

Možnosti v ohledu kulturního vyžití podnikových zaměstnanců se ještě výrazně zlepšily po roce 1983, kdy bylo možné využívat i prostory dnešního KC Jitka. Jednou měsíčně na jih Čech pravidelně zavítal některý z takzvaných pokrokových umělců, nejčastěji šlo o baviče nebo zpěváky populární hudby.¹¹³

Podle údajů z podnikového tisku vystoupili přímo v Otíně zpěváci Dalibor Janda, Jiří Helekal, Waldemar Matuška, Petr Novák, Václav Neckář, Pavel Roth, Karel Zich a Josef Zíma, hudební skupiny Citron, Elán, Olympic či Tučňáci Michala Tučného, baviči Josef Dvořák, Vladimír Menšík, Petr Nárožný či Jiří Krampol, jenž zde několikrát vystupoval ve

¹⁰⁹ J. MIKOLÁŠEK, *Příspěvek*, s. 38 – 40.

¹¹⁰ Velký zájem byl hlavně o vstupenky na otáčivé hlediště v Českém Krumlově. Ty ale byly často vyprodány na celý kalendářní rok už během ledna a získat je bylo spíše otázkou rychlosti a štěstí.

¹¹¹ 19. a 20. dubna 1975 na Stadionu Revue Praha se konalo lední revue Bílý sen, vystoupily zde mistryně světa a Evropy Gabi Seyfertová z NDR a Suzsa Almasyová z MLR. Vstupné činilo mj. i pro zaměstnance Jitky 22, resp. 18 Kčs.

¹¹² Šlo například o tradiční jarní ples textilní mládeže, ples bavlnářů, ples pracujících, ples požárníků n. p. Jitka. Tyto plesy podnikového charakteru se pak obvykle střídaly v KD Jitka s plesy, které pořádalo Gymnázium Vítězslava Nováka nebo Obchodní akademie TGM.

¹¹³ SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 121, (Socialistický svaz mládeže – kultura).

dvojici ještě společně s proslulým humoristou Miloslavem Šimkem. Pravidelně se pořádaly i takzvané Hovory při kávě, jejichž hostem býval některý z tehdejších československých filmových herců.¹¹⁴ Většina jmenovaných umělců navštívila Jitku v rozmezí pouhých dvou let, o zábavu v tomto směru tedy jistě nebyla nouze.

Zaměstnanci podniku pravidelně navštěvovali i takzvanou Kino – kavárnu, ve které se promítaly tehdy populární československé filmy, nebo i díla zahraniční produkce.¹¹⁵ Nechyběly ani přednášky renomovaných československých vědců, které byly spojené s otevřenou diskuzí, a samozřejmě i pořady¹¹⁶ vhodné hlavně pro nejmenší děti.¹¹⁷

Sportovní vyžití pracovníků Jitky i studentů přidruženého učiliště bylo velice rozmanité. Studenti se pravidelně účastnili prestižních Zimních sportovních her mládeže bavlnářského průmyslu. Jitka na tyto hry standardně posílala několik mladých učňů a učnic, pro které byla z podnikových fondů zajištěna i autobusová doprava.

Jitka měla k dispozici nejen vlastní sportoviště, jako například fotbalové hřiště přímo v Otíně, ale pro vlastní sportovní akce mohla využívat mimo jiné i prostory patřící do majetku TJ Slovan Jindřichův Hradec. Počínaje rokem 1976 se konaly pravidelné Sportovní hry pracujících n. p. Jitka Jindřichův Hradec, nad nimiž přebíraly záštitu místní organizace SSM a ROH. Ceny pro vítěze jednotlivých disciplín byly pak poměrně skromné, šlo buď o knižní tituly nebo o různé sportovní vybavení.

Sportovní hry pracujících byly uskutečněny zpravidla během víkendového termínu, Ke slovu se dostala jak lehká atletika,¹¹⁸ tak i cyklistika, minikopaná, nohejbal a stolní tenis. Výdaje na jeden ročník, jakkoliv je to jistě překvapivé, obvykle dle archivních záznamů nepřesáhly hranici dvou tisíc Kčs. Ti z pracovníků podniku, kteří v rámci svých disciplín obzvláště vynikali, měli možnost zúčastnit se i celorepublikových soutěží. Nejlepších výsledků dosahovali zpravidla závodní střelci a cyklisté, ale dařilo se i reprezentantům lehké atletiky.¹¹⁹

¹¹⁴ Například v říjnu 1985 se Hovorů při kávě, jež nesly podtitul Klubový večer pro střední a starší generaci, zúčastnil známý herec Jaroslav Satoranský, v květnu téhož roku byl hostem této akce jeho herecký kolega Vladimír Brabec.

¹¹⁵ První místo hned za tou československou patřilo hlavně francouzské filmografii v čele s Jeanem-Paulem Belmondem či Louisem De Funèsem, naopak produkce ze SSSR stála v tomto případě spíše na okraji.

¹¹⁶ V říjnu 1985 se konalo odpoledne pro dětské publikum nazvané „Čaroděj Dobroděj“, na starost jej měl tehdejší populární zpěvák Václav Neckář společně se svou doprovodnou skupinou Bacily.

¹¹⁷ SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 121, (Socialistický svaz mládeže – kultura).

¹¹⁸ Závodilo se mj. v běžích na 200, 400 a 800 metrů, ve skoku vysokém a dalekém, stejně tak ve vrhu koulí a oštěpem.

¹¹⁹ SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 79, (Sportovní činnost TJ Slovan při n. p. Jitka).

VI. 4. Možnosti rekreace zaměstnanců n. p. Jitka

Národní podnik umožňoval svým zaměstnancům a jejich rodinným příslušníkům bohaté možnosti letní i zimní rekreace. V celoročním provozu byl například pionýrský tábor ZV ROH Struhy u Kunžaku, který měl kapacitu 275 míst. Pro dospělé byly k dispozici chaty v Plané v Pošumaví a na Komorníku poblíž Jindřichova Hradce, jichž bylo vystavěno celkem čtrnáct.

Specifikem n. p. Jitka byla i takzvaná výměnná rekreace. Děti zaměstnanců takzvaných spřátelených podniků z ostatních socialistických zemí (NDR, PLR a SSSR) se běžně jezdily rekreovat do Československa, naopak děti zaměstnanců Jitky měly možnost vycestovat za hranice alespoň v rámci tehdejšího socialistického bloku a navštívit tak někdejší Německou demokratickou republiku, Polskou lidovou republiku a Sovětský svaz. Výměny se pravidelně účastnilo až sto dětí ročně. S německými podniky v Lipsku a Ilmenau rovněž udržoval ZV ROH poměrně čilé družební styky.¹²⁰

VI. 5. Podnikové tiskoviny aneb Hlas Jitky

První Hlas Jitky byl vydán v roce 1971. Šlo o oficiální tiskovinu¹²¹ vydávanou režii podniku, jež měla zaměstnance informovat o aktuálním dění na Jitce, chystaných kulturních akcích a kupříkladu i o pracovních či sportovních úspěších některých jejich kolegů. Původně dvoustránkové noviny přešly v polovině sedmdesátých let¹²² na čtyřstránkový model. S výjimkou názvu, jež byl vyveden v jasně modrých barvách, byl Hlas Jitky obvykle v černobílém provedení.

Nedílnou součástí této podnikové tiskoviny byl i kreslený vtip, v němž hrála hlavní roli jistá dáma jménem Jitka. Často se také na titulní straně objevovaly fotografie z průběhu oficiálních podnikových návštěv ze zahraničí nebo z kulturních akcí, které probíhaly nezdědky přímo v dnešním KC Jitka,¹²³ jež bylo situováno bezprostředně vedle podnikového areálu v Otíně.

¹²⁰ J. MIKOLÁŠEK, *Příspěvek*, s. 59 – 60.

¹²¹ Oficiálně byl vydáván jako nepravidelná tiskovina, již vydávala dle tiráže Operativní skupina ekonomické propagandy. Každoročně tak vycházelo vždy jedenáct čísel, v čemž bylo ale započítáno i speciální letní dvojčíslo, jež vycházelo s číslováním 7-8.

¹²² Konkrétně se tak stalo v čísle 4/1974.

¹²³ Kulturní centrum Jitka se začalo využívat v roce 1983, do té doby se kulturní akce konaly zejména v kulturním sále Střelnice v Jindřichově Hradci. KC Jitka se mohlo pochlubit celkovou zastavěnou plochou více než 1700 metrů čtverečních. Pro různé účely se tyto prostory využívaly a stále využívají prakticky neustále,

V roce 1984 začala vycházet i kulturní a programová příloha Hlasu Jitky, již připravoval Závodní klub ROH. Ta měla informovat o plánovaných kulturních akcích na příští měsíc, nejčastěji šlo zpravidla o podnikové plesy nebo setkání mládeže, které se konalo standardně pod hlavičkou SSM. Čtenáři ovšem považovali za velmi důležité i informace o chystaném příjezdu tehdejších populárních zpěváků či bavičů z Prahy.

Pro forma se zde také uváděl měsíční pokrok při plnění ročního plánu. Motivační stránka věci, kterou tato tiskovina měla mít pro zaměstnance, se odrážela i v pravidelném informování o „velkých pokrocích“, jichž národní podnik aktuálně dosáhl. Za vše jistě hovoří podtitul Hlasu Jitky, jenž zněl „podniková metodicko-ekonomická informace“.¹²⁴

Další oficiální podnikovou tiskovinou byl rovněž měsíčník určený hlavně studentům přidruženého učiliště, který se nazýval Mladá směna. Jeho autorem byla místní organizace Socialistického svazu mládeže. V Mladé směně šlo hlavně o politické usměrnění mladých studentů a pracovníků, kteří byli jejím prostřednictvím nenásilnou formou zváni i na různé kulturní akce pod přímou záštitou SSM. Nechyběla ale ani příloha v podobě křížovek, různých historických nebo kulturních exkurzů,¹²⁵ či dokonce i autorských básní.¹²⁶

například v ohledu kulturních vystoupení zpěváků či bavičů slouží návštěvníkům ještě dnes. <http://www.kcjitka.cz/o-nas>, Odkaz vyhledán dne 27. 2. 2014.

¹²⁴ SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 106, (Závodní časopis: Hlas JITKY 1972 – 1989).

¹²⁵ Například v čísle 2/74 vyšlo krátké pojednání na téma Od pravěku k Jitce, které stručně připomnělo historii textilního průmyslu.

¹²⁶ SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 121, (Socialistický svaz mládeže – kultura).

VII. Komentář k dotazníkům

Dotazník, který jsem v uplynulých měsících osobně vyplnil celkem se čtrnácti bývalými zaměstnanci n. p. Jitka, sestává z jednadvaceti otázek. Jeho plné znění je uvedeno v další kapitole. Z důvodů, které vyplývají ze Zákona o ochraně osobních údajů, jsem se rozhodl, po předchozí dohodě s respondenty, zveřejnit jejich jména jen v podobě iniciál. V ohledu data narození pak uvádím jen rok, společně s místem narození.

Nyní přistupme k jednotlivým otázkám. Naprostá většina respondentů se narodila v rámci bývalého jindřichohradeckého okresu, hovořil jsem ale i se dvěma bývalými pracovníci původem z Polska nebo rodáky z Prahy, Poličky a Tábora. Ze čtrnácti respondentů je tak původem z Jindřichova Hradce a nejbližšího okolí hned devět. Jejich věk se pak pohybuje v rozmezí od šedesáti do osmdesáti sedmi let.

Zaměstnání na Jitce (resp. Jiholenu) získali dotazovaní vždy formou takzvané poptávky, skrze kterou hledal národní podnik nové pracovníky. V některých případech byli také upozorněni na tuto poptávku rodinnými příslušníky nebo přáteli a známými. Někteří z nich se dočkali místa prakticky ihned po absolvování odborného učiliště nebo vysoké školy.

Atmosféra, která panovalo mezi pracovníky národního podniku – ať už šlo o řadové dělníky (přadleny, tkadleny) či například THP pracovníky – hodnotil každý bez rozdílu jako velice pozitivní a přátelské, a to i vůči mladým lidem, kteří byli v zaměstnání úplnými nováčky. Přizpůsobení se pracovním podmínkám v rámci národního podniku šlo také, alespoň podle tvrzení respondentů, poměrně dost snadno. Někteří například potřebovali na adekvátní zapracování se do pracovního procesu jen zhruba čtrnáct dní strávených v takzvané Závodní škole práce, zřízené při n. p. Jitka.

Dalším zajímavým tématem je otázka cizinců a cizinek, kteří na Jitce v minulosti pracovali. V první řadě šlo o občany Kuby, Polské lidové republiky a Vietnamu, respondenti zřídka zmiňují i občany některých jiných zemí.¹²⁷ Pokud pomineme občasné drobné neshody, plynoucí například z tradičního kubánského temperamentu, vycházeli všichni respondenti se zahraničními pracovníky velmi dobře.¹²⁸ Pozitivní ohlasy byly na polské dělnice, které byly podle tvrzení dotazovaných velmi pracovité a naprosto nekonfliktní.

¹²⁷ Několikrát byly při vyplňování dotazníků zmíněny v této souvislosti následující státy: Afghánistán, Angola, KILDR, Pákistán a Súdán.

¹²⁸ Na tomto místě je také vhodné dodat, že celkem pět respondentů nepřišlo se zahraničními pracovníky takřka vůbec do osobního kontaktu, respektive šlo například jen o pozdravení se při střídání směny apod.

Co se týče pracovního zařazení, z celkem čtrnácti dotazovaných bylo šest THP pracovníků, ostatní působili na Jitce (resp. Jiholenu) jako dělníci na různých pozicích.¹²⁹ Jejich pozice v pracovním kolektivu se ale občas změnila, po několika letech byli například dotyční přeřazeni na jiný post, vždy však v plném souladu s jejich odbornou kvalifikací.

Přístup k takzvané Socialistické soutěži byl u respondentů v zásadě dvojitý. THP pracovníci nebrali tuto záležitost nijak vážně a měli z ní spíše dobrou zábavu. Řadoví dělníci nicméně brali Socialistickou soutěž jako ocenění své náročné práce, někteří z nich dostali i zajímavé ocenění v podobě drobného finančního ocenění navíc nebo knihy.

Pokud jde o otázku, ve které jsem se dotazoval na tlak politického nebo psychického charakteru, všichni respondenti odpověděli negativně. Jedním dechem však dodávali, že nečlenství ve straně mohlo být na překážku případného kariérního postupu, protože nestraník měl v tomto směru určité mantinely, které nešlo bez stranické knížky překročit.

Z hlediska sociálních benefitů, které vytvářel podnik pro své zaměstnance, se dotazování většinou shodli na možnosti přidělení bytu. Ten přišel vhod hlavně tehdejšími mladým rodinám. Mnozí také zmínili podnikovou školku pro děti, závodní lékaře¹³⁰ a mimo jiné také dotovanou dopravu do zaměstnání. Řeč přišla velice často i na otázku rekreačních možností, které byly s přihlédnutím k dobovým realitám poměrně bohaté.

Kulturní aktivity jsou rovněž něčím, na co bývalí zaměstnanci n. p. Jitka rádi vzpomínají. Mnozí z nich se jich účastnili i s celou rodinou, podnik pořádal rovněž četné kulturní akce spojené s významnými dny ČSSR.¹³¹

Normalizace se na chodu národního podniku dle dotazovaných respondentů projevila jen minimálně. Většinou šlo o výměnu ředitele konkrétního úseku z politických důvodů. Začátkem osmdesátých let pak podle některých THP pracovníků začal být dokonce výrazně omezován vývoz zboží do SSSR, což je ostatně v souladu s dostupnými archivními materiály.

Poslední otázka je věnována bezpečnosti práce. Všech čtrnáct respondentů se vyjádřilo velmi pozitivně. Popisovali časté zdravotní prohlídky, proškolení nových pracovníků a přísná bezpečnostní opatření. Zpravidla docházelo jen k menším úrazům, ty opravdu vážné pak byly skutečně jen raritní záležitostí.

¹²⁹ Údržbáři, tkadleny nebo přadleny.

¹³⁰ Včetně specialistů, na Jitce nepůsobil jen jeden závodní lékař, ale i gynekolog, zubař aj.

¹³¹ Šlo například o MDŽ, které se podle tvrzení naprosto všech dotazovaných oslavovalo opravdu ve velkém. Zmínit můžeme i bohaté oslavy Dne dětí. Naopak významné dny politického charakteru, tedy například Vítězný únor, si podle tvrzení respondentů připomínalo spíše užší vedení podniku. V den výročí VŘSR pak přišel na řadu projev krajského lídra KSČ na náměstí v Jindřichově Hradci. Účast byla pro všechny zaměstnance povinná, šlo ale o akci v rámci standardní pracovní doby.

VIII. Dotazníky bývalých zaměstnanců n. p. Jitka

V této kapitole se dočká zveřejnění celkem pět, podle mého soudu, nejzajímavějších dotazníků. V první řadě ale přináším plné znění otázek, které jsem respondentům postupně pokládal. Rozhovor, který se obvykle protáhl do několika sezení, trval často i dvě nebo tři hodiny. Uveřejněné odpovědi jsou pak de facto jen výtahem toho nejdůležitějšího a snažím se v nich o co možná největší stručnost, samozřejmě současně se snahou zachovat kvalitu těchto jednotlivých výpovědí.

1. Kdy a kde jste se narodil/a?
2. Kdy a kde jste se vzdělával/a, vyučil/a, studoval /a?
3. V jakém časovém období jste na Jitce, resp. Jiholenu pracoval/a?
4. Jak jste získal/a zaměstnání na Jitce, resp. Jiholenu?
5. Jaké bylo Vaše přijetí od kolektivu spolupracovníků/nic?
6. Jak jste se přizpůsobil/a zdejšími pracovními podmínkám? (Co to obnášelo, co bylo třeba tzv. „udělat“?, Jak na toto vzpomínáte dnes?)
7. Pracovali jste na Jitce i s cizinci? Pokud ano, odkud byli, jak jste s nimi vycházeli atd.?
8. Jak s odstupem času hodnotíte mezilidské vztahy na Vašem pracovišti?
9. Jaké bylo Vaše pracovní zařazení, byly nějaké proměny (krátkodobé či dlouhodobé)?
10. Co Vám říká tzv. Socialistická soutěž (SoSo) a její specifika, Váš přístup k jejímu naplňování?
11. Setkal/a jste se na Jitce s nějakými typickými příklady umělého zaměstnání?
12. Ocitl/a jste se někdy pod tlakem politického, pracovního či psychického charakteru?
13. Které ze sociálních benefitů vytvářených podnikem pro Vás patřily k nejdůležitějším?
14. Jak zpětně hodnotíte kulturní aktivity podniku?
15. Zapojoval/a jste se také do nějaké kulturní činnosti podniku a využíval/a jste nějakých kulturních nabídek?
16. Vstupovala nějakým způsobem do těchto kulturních aktivit i politická činnost?
17. Ovlivnila normalizace nějakým způsobem dění v podniku? Pokud ano, jak?
18. Ovlivnila práci v podniku nějakým způsobem postupná proměna režimu v SSSR v průběhu 80. let minulého století?
19. Promítly se události listopadu 1989 do dění v podniku? Pokud ano, jak?
20. Jak v podniku probíhaly oslavy významných dnů ČSSR (Vítězný únor, MDŽ, Den práce, MDD, VŘSR)?
21. Bezpečnost práce v podniku, co k této problematice můžete říci (byla dostatečná, jaká bylo forma školení, úrazy apod.)?

Dotazník č. 1. – J. J.

- 1) 1944, Praha.
- 2) ČKD Praha – Vysočany, jedenáctileté gymnázium v Praze, Střední textilní škola v Ústí nad Orlicí.
- 3) 1966 - 2005.
- 4) Přestěhoval jsem se z Prahy kvůli sportu, toto zaměstnání mi bylo poté nabídnuto.
- 5) Naprosto v pořádku, mladý kolektiv.
- 6) Musel jsem se zaučit na seřizovače šicích strojů, což nebylo zpočátku snadné.
- 7) Kubánci – ženy pracovaly dobře, muži ale pospávali během směny a lenošili. Polky, ty také pracovaly dobře. Vietnamci zase měli kuchyni v havarijním stavu, často se tam dělala deratizace, velký nepořádek. Obecně šlo ale se všemi cizinci vyjít v pořádku.
- 8) Lidé obecně na Jitku rádi vzpomínají, stejně tak já.
- 9) Proměn bylo hodně. Začal jsem v dílně jako seřizovač, po škole jsem šel dělat na přípravě (ke tkaní) mistra, poté jsem dělal vedoucího výroby tkalcovny, kontrolora výroby podniku a v 90. letech jsem byl vedoucí prodeje.
- 10) Na úrovni dělníků se dost soutěžilo, dostávaly se i nějaké peníze navíc. Existovala i tzv. „Liga tkadlen“. Pro hospodářsko-technické pracovníky ale byla SoSo spíše zbytečnost. V rámci SoSo se také chodilo na brigády – stavěla se např. školka, další byty apod.
- 11) Ne.
- 12) Sporadicky v roce 1968 se něco podobného obecně ve fabrice dělo, ale šlo o otázku pár měsíců. Já osobně jsem nic podobného nezažil.
- 13) Samozřejmě bytová otázka, fabrika byla v tomto soběstačná. Při 50. narozeninách nebo odchodu do důchodu benefity od podniku – finanční, hmotné dary apod.
- 14) Kulturní dům skvěle fungoval, jezdilo se například i na výstavy a podobně. V KD zpíval mj. Waldemar Matuška a vystupoval například Vladimír Menšík.
- 15) Benefitů bylo obecně spoustu, pro většinu lidí byla důležitá hlavně možnost získat za výhodných podmínek podnikový byt.
- 16) Ne.
- 17) Do fabriky přišlo více zaměstnanců. Občas byl odvolán někdo z vyšší pozice, byl přeřazen na jinou funkci – tito ale odešli z politické funkce a práci v podniku dělali dál, toto se obecně dělo v letech 1969-70.
- 18) Se SSSR se obchodovalo jen v 70. letech, později šel odbyt už jen na západ Evropy, hlavně do Itálie, Norska a německy mluvících zemí (denně až sto kilometrů zpracovaných látek).
- 19) Po roce 1990 se opět obnovil vývoz do SSSR. Spoustu lidí z firmy ale odešlo, zanikaly také slovenské podniky, se kterými se spolupracovalo. Problémy byly ale také ve vztazích ředitel vs. majitel.
- 20) Víceméně se slavil jen První máj a MDŽ, jinak snad jen konec kalendářního roku.
- 21) Bezpečnost byla na výtečné úrovni, úrazů bylo naprosté minimum, šlo hlavně o úrazy drobnějšího charakteru. V textilním průmyslu hrozí často požár a nebezpečí výbuchu, to se ale naštěstí nikdy nepříhodovalo (Jitka měla pro tento případ i hasičskou jednotku).

Dotazník č. 2. – Z. M.

- 1) 1950, Studnice.
- 2) 2. ZDŠ v JH.
- 3) 1968 - 1971.
- 4) Zaměstnání jsem získala skrze své kamarádky.
- 5) Naprosto vynikající. Chodila jsem na ranní i odpolední směnu, nebyly tam vůbec žádné problémy, nemůžu si absolutně na nic stěžovat.
- 6) Směnný provoz mi nedělal problém, takže zcela v pořádku. Dost jsme si i s ostatními pomáhali.
- 7) Cizince jsem v době svého působení ve fabrice nezažila, když jsem odešla, přišly záhy Kubánky.
- 8) Vzpomínám na své působení na Jitce ráda, protože mezilidské vztahy tam byly výborné.
- 9) Byla jsem po celou dobu přadlenou.
- 10) Do soutěží jsem nevstupovala, nicméně na mou práci nebyly stížnosti. Šlo mi víceméně jen o to vydělávat peníze, měla jsem malé děti a chtěla je zajistit, jinak mi o nic nešlo.
- 11) Ne. Tohle se stávalo až v mé další práci po mateřské dovolené – na „Traktorce“.
- 12) Ne.
- 13) Velmi důležité bylo závodní stravování a podnikem placení lékařů (obvodní, specialisté – zubař, gynekolog atd.). Podnik přispíval i na rekreace a podstatná byla, alespoň pro mě, podniková školka, kde zaměstnanci mohli umístit děti. Dostávali jsme např. také poukázky na slevy na výrobky z podniku, kupř. za dvacet korun jsme mohli mít prostěradla, když běžná cena byla čtyřicet atd.
- 14) Konaly se podnikové zábavy, kulturní vyžití bylo na vysoké úrovni. Alespoň o tom mluvili přátelé.
- 15) Neúčastnila jsem se.
- 16) Nevím (resp. z pozice řadové dělnice nemohu příliš posoudit), pravděpodobně ne.
- 17) Vše zůstalo při starém, alespoň z mého pohledu.
- 18) V tuto dobu jsem v podniku už nepracovala.
- 19) Viz. 18.
- 20) Na 1. máje se šlo do průvodu, šla na něj většina lidí. Na oslavy MDŽ jsem přijít nemohla, autobusové spojení totiž nebylo nejlepší. Velkolepě se organizoval také Mezinárodní den dětí.
- 21) Školení jsme absolvovali pravidelně, bezpečnost byla na vysoké úrovni. Na vážné úrazy si nepamatují, drobné časy od času bývaly.

Dotazník č. 3. – K. M.

1. 1927, Nová Včelnice.
2. OA v JH, poté Večerní průmyslová škola textilní v JH.
3. 1951 - 1989.
4. V roce 1951 jsem přišel z vojny, před ní jsem pracoval v jiném textilním podniku. Využil jsem nabídky, protože bylo potřeba mnoho nových zaměstnanců.
5. Přijetí bylo celkem v pořádku. Později, když jsem přišel do administrativy, také jsem byl přijat celkem v pořádku, mezilidské vztahy byly obecně velmi dobré.
6. Zapracování mi trvalo krátce. Záměrně jsem se po válce vrátil do práce v textilním podniku, na Jitce byl totiž problém sehnat dostatek zaměstnanců, vzali mě proto rádi.
7. Na Jiholen nastoupili na rok až dva díky mezinárodním dohodám Vietnamci, ti byli velmi pracovití a skromní, předčili v tom i spoustu domácích pracovníků. Vietnamci hledali i možnosti přivýdělku a šli pro lidi oblečení na zakázku, a to i mimo pracovní dobu. Většinou zde pak tito lidé i zůstali. (...) Poté přišli i Kubánci. „U nás takhle práce a takhle zábava, u vás naopak,“ říkali obvykle. Pracoval jsem jako šéf plánovacího odboru, do přímého styku jsem s nimi nepřišel, jen jsem se mistrů poptával, zda se jim daří v práci.
8. Zvláště v 50. letech se KSC snažila mít co největší přehled o lidech, a to i na té nejnižší pracovní úrovni. Např. náměstek byl straník, ale ten, co konkrétní práci dělal, byl nestraník. Nestraník nemohl být náměstek (nebo obecně v řídicí funkci). Postupně se ale celková úroveň mezilidských vztahů zlepšovala.
9. Zprvu jsem krátce dělal na mykárně, pak jsem dělal v účtárně a v době, kdy probíhala přestavba ze lnu na bavlnu, jsem byl v plánovacím odboru.
10. SoSo jsem víceméně kritizoval a ignoroval. Byla to formální a neúčinná hloupost. Totiž, každý z nás si vlastně musel dát závazek, např. že bude chodit včas do práce. Něco takového mi bylo „proti srsti“. SoSo kladla důraz na kvantitu, mnohdy na tom ale prodělávala kvalita. „Šetřit se bude, ať to stojí, co chce,“ říkalo se.
11. Vysloveně ne, ale například vedoucí dbali na to, aby byl post obslužných pracovníků hojně obsazen (elektrikáři, údržbáři apod.), ale jejich využití bylo velice slabé. Těžko se hledal poměr mezi potřebou a počtem.
12. KSC jsem odolal, uměl jsem pracovat dobře a nestranictví mi bylo tolerováno, nicméně mohl jsem ale dělat nejvýše šéfa odborů. S osobním nátlakem jsem se však nikdy nesetkal.
13. Důležité bylo hlavně to, že se stavěly byty. Bydlíme v jednom z tehdejších podnikových bytů s manželkou od 60. let, měli jsme štěstí, že jsme byt dostali. Další věcí je například to, že fabrika vytvářela pracovní podmínky pro dopravu zaměstnanců z okolních měst a vesniček, jezdilo se na průkazku a velmi levně. S dopravou tedy problém nebyl, byť se jelo na dvě směny a některé provozy byly i trojsměnné. Využívala se i levná rekreace. Existoval Fond kulturních a sociálních potřeb, do něj mohl podnik investovat jistá procenta ze zisků. Z fondu si mohl člověk půjčit na stavbu družstevního bytu. Důležité bylo i závodní stravování, opět záležitost velmi levná, kterou financovalo zčásti ROH a zčásti přímo podnik.

14. KD stál mnoho peněz a podle mě se nikdy moc nevyplácel, obrovské náklady na vytápění apod. Nevzpomínám si, že by se na úrovni podniku organizoval pěvecký nebo třeba divadelní kroužek, často ale byly organizovány například zájezdy do divadel.
15. Prakticky jsem se do tohoto nezapojoval.
16. Politika se do toho nezapojovala, snad jen při akcích k podnikovému výročí nebo k výročí vzniku KSČ.
17. V 60. letech docházelo postupně k určitému rozvolnění toho, čemu by se dal říkat „vrcholové řízení“. Byla zde tendence vyvázat se z direktivního přerozdělování, to totiž ovlivňovaly nadřízené orgány. Za normalizace se ale vše vrátilo ke starému.
18. Perestrojka ovlivnila Jitku nepodstatně a málo.
19. V této době jsem již v podniku nebyl, skončil jsem v létě 1989 a odešel do penze. Nicméně pokud vím, kvantita se postupně změnila v kvalitu, najednou skončil vliv „státostrany“, ale určitou dobu se vlastně nic nezměnilo. Postupně pak přišly problémy, které vedení nebylo s to vůbec řešit.
20. V akcích ohledně MDŽ se hojně angažovali odboráři (dárek ženám, posezení), někdy byly oslavy dost tzv. „násilné“, nikoliv spontánní.
21. Na bezpečnost práce byl kladen velký důraz, byl pro to určen i podnikový referent, probíhala i pravidelná školení a dosti přísné kontroly. Jeden velký úraz nastal, když v 70. letech mistr provozu z nepozornosti přišel o ruku. Paradoxně to byl člověk, který u stroje nepracoval, chtěl jej pouze zkontrolovat. Vyrovnal se s tím ale dobře, protože zůstal i nadále v podniku pracovat.

Dotazník č. 4. – J. V.

- 1) 1946, Lodhéřov.
- 2) Jsem bez vyučení, mám 9 tříd ZŠ (v Jitce 14 dní zapracování).
- 3) Jitka Otín – pobočka Nežárka 02 1964 - 1967.
- 4) Dostala jsem se do podniku skrze známé manžela.
- 5) Ideální, většinou jsem pracovala s vrstevnicemi ze stejné obce. Zažila jsem prakticky jen příjemné a přátelské jednání.
- 6) Vzpomínám ráda, naučila jsem se spoustu nového, zpočátku jsem – hlavně během čtrnáctidenní doby zapracování – byla ze všeho nesvá.
- 7) Na Nežárce jsem zažila pár Polek, pracovaly ale na druhé směně, takže jsem s nimi moc v kontaktu nebyla. Byly velmi zručné, bydlely v JH na tzv. „Svobodárně“. Např. Kubánce jsem ale v době svého zaměstnání na Jitce nezažila.
- 8) S bývalými spolupracovnicemi se dodnes často setkáváme a vzpomínáme, takže velmi pozitivně.
- 9) Po celou dobu působení v podniku jsem byla v pozici řadové dělnice.
- 10) Výsledky SoSo byly vyhodnocovány jednou měsíčně, soutěžilo se např. o různé knihy, se spolupracovnicemi jsme soutěžily mezi sebou.
- 11) Ne, vůbec si na nic podobného nepamatuji, pobočka Nežárka 02 byla navíc poměrně malá.
- 12) Ne.
- 13) Mohu zmínit například výhodnější podmínky pro koupi některých produktů podniku pro stálé zaměstnance.
- 14) Kulturní aktivity byly obecně velmi bohaté, ať už v Kulturním domě nebo pokud šlo např. o rekreace.
- 15) Do KD jsem nechodila kvůli špatnému autobusovému spojení ve večerních hodinách, byla jsem jednou na zimní lyžařské rekreaci v Janských Lázních.
- 16) Pokud vím, tak jen okrajově.
- 17) O tomto vím jen málo a zprostředkovaně, v době normalizace jsem byla na mateřské dovolené. Dá se říct, že mnoho věcí zůstalo při starém, v počátcích normalizace se ale často měnilo podnikové vedení.
- 18) V této době jsem již v podniku nepracovala (pozn. – pokud bereme v úvahu 80. léta 20. století).
- 19) Srov. 18.
- 20) Bouřlivě se oslavovalo zejména MDŽ, tradičně se konal i prvomájový průvod, Vítězný únor si naopak spíše připomínalo vedení. Velice oblíbené byly i oslavy MDD, děti jezdily do zoologické zahrady i s rodiči a podobně.
- 21) Bezpečnost v podniku byla na velmi vysoké úrovni, konalo se často i průběžné školení (s ostatními dělnicemi jsme musely mít čepici, která zakrývala případné delší vlasy).

Dotazník č. 5. – H. J.

- 1) 1950, Polička.
- 2) SPŠ Textilní Dvůr Králové nad Labem.
- 3) 1969 - 2008.
- 4) Nastoupila jsem záhy po škole.
- 5) Kolektiv se de facto tvořil, přišlo mnoho mladých lidí ze škol (Dvůr Králové nad Labem, Brno atd.)
- 6) Provoz se rozjížděl, tj. rovnou ze školy se šlo do praxe, na tehdejší stroje bylo ale poměrně složité se adaptovat.
- 7) Když jsem pracovala na úpravně, cizinci tam nebyli.
- 8) Všichni vzpomínají s láskou, vysoká míra pospolitosti, solidarity.
- 9) Zpočátku jsem dělala v laboratoři na kotelně, delší dobu v laboratoři jako koloristka, poté mistrová na bělidle, později jsem dělala na podnikovém ředitelství, kde jsem pracovala jako cenařka.
- 10) Pro nás to byla víceméně zbytečná věc. Pracovala jsem ve specifickém odvětví, kde nebylo vlastně ani s kým v tomto ohledu soutěžit. Přistupovali jsme k tomu jako v zásadě ke zbytečné věci, hodnocení jsem vlastně ani nikdy nečetla. Problémy s tímto tématem nikdy nikde nebyly.
- 11) Ne.
- 12) Ne.
- 13) Podnik měl spoustu bytů, cca 600. Hodně se toho dělalo i pro děti – pionýrské tábory (mj. i v zahraničí, např. v PLR, NDR). Školky už od dvou let věku dítěte. Skvělá zdravotní péče – zubař, obvodní lékař, gynekolog – a to přímo v areálu podniku – stejně jako závodní stravování, fungovalo mj. i během noční směny.
- 14) Oficiálním zaměstnancem Jitky byl tzv. kulturní pracovník, který tyto věci řídil. Konaly se často dětské besídky, jezdilo se do divadel, do Prahy na muzikály. Často jsme všichni chodili i do tzv. Kinokavárny, kde vystoupil jednou i Jiří Helekal.
- 15) Zapojovala jsem se hodně, s mužem jsme chodili často na plesy.
- 16) Ne. Pokud dostalo vedení podniku pokyn, že toho a toho zpěváka nesmí pozvat, o tom vůbec nevím, toto se zřejmě řešilo v Praze.
- 17) V podstatě se nic nezměnilo, Jitka se neustále rozšiřovala.
- 18) Se SSSR se v této době ani neobchodovalo, odbyt šel hlavně na Západ. Značná část vývozu šla do německy mluvících zemí.
- 19) Začaly ekonomické problémy, odešli starší a zkušenější pracovníci. Drtil nás levný dovoz z Asie. Majitel se ani o firmu příliš nestaral, takže postupně zanikla.
- 20) MDŽ byla obrovská akce, spojená s taneční zábavou a velkou oslavou. Například Vítězný únor se neslavil, resp. jen v rámci užšího vedení, naopak se slavil První máj.
- 21) Na bezpečnost se dbalo docela hodně, mimo jiné probíhala povinná školení. Vlastně, vzpomínám si konkrétně jen na jeden velký úraz, mistr přišel v provozu o ruku, v tomto případě šlo o nedbalost při noční směně, kontroloval totiž stroj za chodu.

IX. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat vývoj v národním podniku Jitka v období sedmdesátých a osmdesátých let minulého století a následně se pokusit o srovnání s dalšími tužkárenskými podniky – Otavan a Partex. Dle mého názoru bylo tohoto hlavního cíle alespoň dílčím způsobem dosaženo.

Pokud nyní přejdu k první otázce, která se týká proměn ekonomické situace Jitky, je nutné konstatovat, že vlivem celkové geopolitické situace byla první polovina sedmdesátých let pro Jitku spíše ve znamení útlumu, přelom sedmdesátých a osmdesátých let naopak zastihl tento národní podnik ve výborné kondici. Začátek osmdesátých let se dá také označit za hospodářsky nejúspěšnější období v historii celého národního podniku.

Nyní přejdeme ke druhé otázce, která se ptá na import a export surovin. Zde je třeba zmínit, že import se skládal především z bavlny, která se dovážela dle dostupných archivních materiálů ponejvíce z území dnešní Ukrajiny, ale i z Indie či USA. V tomto ohledu rovněž nedošlo ve sledovaném období k žádným větším změnám. Surovin pro výrobu byl také vždy dostatek, křivka celkové výroby směřovala ve sledovaném období směrem vzhůru.

V případě exportu nicméně k zásadním změnám došlo, ovšem celkové tržby z vývozu činily jen malou část celkového obratu Jitky. Celkové omezení totiž ve sledovaném období potkalo vývoz do takzvaných socialistických zemí, naopak vývoz do kapitalistických států při uklidnění geopolitické situace narůstal, ačkoliv začátkem sedmdesátých let byl ve stadiu výrazné stagnace. Export se týkal nejčastěji výrobků z bavlněných tkanin, největšími odběrateli byly v tomto směru hlavně německy mluvící země a obecně země západoevropské. Je jistě také překvapivé, že export do socialistických zemí byl ve sledovaném období výrazně nižší, než vývoz do kapitalistických států.

Nyní přistupme k otázce třetí, která se ptá na sociální situaci řadových zaměstnanců Jitky během sledovaného období. Zde je nutno konstatovat, že se výrazně změnila, jak ostatně dokládají také příložené tabulky v příloze. Při dlouhodobém umělém udržování cen spotřebního zboží a energií ve sledovaném období výrazně stoupla finanční ohodnocení zaměstnanců Jitky, poměrně vyšší byly i dotace do Fondu kulturních a sociálních potřeb. Bylo tím pádem více peněz na sportovní aktivity, rekreaci a kulturu. Toto bylo samozřejmě umožněno i díky nebývale vysokým ziskům národního podniku, které ve sledovaném období prolomily hranici sta milionů korun za kalendářní rok.

Jitka samotná patřila v ohledu textilní výroby k největším tuzemským národním podnikům, totéž můžeme směle prohlásit i o třeboňském Otavanu. Rámcová komparace obou

těchto československých národních podniků, umožněná naštěstí i relativním dostatkem archivních materiálů, hovoří poměrně jasně. U Jitky vidíme skokové zlepšení statistik v závěru sedmdesátých let, Otavan naopak rostl poměrně rovnoměrně a vždy byl o krok před tímto konkurentem v ohledu hrubé výroby a celkového počtu pracovníků. Naopak celkový poměr mezd vychází ve sledovaném období mírně ve prospěch Jitky.

Pozitivní byla jistě i možnost využití metody Oral history, časový odstup od zkoumaného období je totiž relativně malý. Výhodou bylo i to, že drtivá většina respondentů pochází z řad penzistů, kteří si tak mohli na dotazník udělat dostatek času a byli ochotni setkat se kvůli vyplnění dotazníku i vícekrát.

Poznatky získané při studiu dostupného archivního materiálu jsou rovněž zaneseny do tabulek a grafů, což by mohlo v budoucnu umožnit ještě detailnější komparaci jihočeských textilních národních podniků.

X. Seznam pramenů a literatury

X. 1. Prameny

Státní oblastní archiv Třeboň, oddělení České Budějovice

Fond *Jitka*, bavlnářské závody, s. p., Jindřichův Hradec, kart. 50, 51, 52, 79, 106, 121.

Fond *Otavan*, výroba pracovních a sportovních oděvů, s. p., Třeboň, kart 49, 76.

X. 2. Literatura

DAVIES, Norman, *Evropa: Dějiny jednoho kontinentu*, Praha 2000.

HOUSKOVÁ, Hana – PODLEŠÁK, Jan, *České a slovenské dějiny v letech 1945 – 1989*, České Budějovice 1994.

JAKUBEC, Ivan, JINDRA, Zdeněk a kol., *Dějiny hospodářství českých zemí. Od počátku industrializace do konce habsburské monarchie*, Praha 2006.

JAKUBEC, Ivan, EFMERTOVÁ, Marcela, SZOBI, Pavel, ŠTEMBERK, Jan, *Hospodářský vývoj českých zemí v období 1948-1992*, Praha 2008.

KOL. AUTORŮ, *Historie a současnost podnikání na Jindřichohradecku*, Pardubice 1999.

KRÁL, Karel, *Historie a současnost textilní výroby v n. p. JITKA Jindřichův Hradec – Otín*, Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, Diplomová práce, České Budějovice 1989.

KUBIČKOVÁ, Barbora, *Textilní průmysl v České republice – aktuální transformace a trendy*, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, Bakalářská práce, České Budějovice 2009.

KUBIČKOVÁ, Eliška, *Textilní průmysl v 19. století na pomezí Vysočiny a jižních Čech*, Filozofická fakulta Masarykovy Univerzity, Bakalářská práce, Brno 2009.

MIKOLÁŠEK, Jaromír, *Príspevek k dějinám národního podniku JITKA Otín*, Pedagogická fakulta v Českých Budějovicích, Diplomová práce, České Budějovice 1984.

MIŠTERA, Ludvík a kol., *Geografie Československé socialistické republiky*, Praha 1985.

MUK, Jan, *Dějiny textilní výroby na Jindřichohradecku*, Jindřichův Hradec 1947.

NOVOTNÁ, Marie, *Fenomén kulturních domů na Hodonínsku*, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Diplomová práce, Brno 2011.

PRŮCHA, Václav a kol., *Hospodářské a sociální dějiny. 1. díl. Období 1918 – 1945*, Brno 2004.

PRŮCHA, Václav a kol., *Hospodářské a sociální dějiny. 2. díl. Období 1945 – 1992*, Brno 2009.

RADOCHOVÁ, Pavlína, *Pódiové prezentace českých undergroundových a alternativních hudebních skupin*, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, Bakalářská práce, Brno 2009.

SIRŮČEK, Pavel a kol., *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie*, Slaný 2007.

STEINER, Jan – KROL, Jiří, *Kapitoly z hospodářských a sociálních dějin Československa 1918 – 1989*, Karviná 1997.

STELLNER, František, a kolektiv, *Hospodářské dějiny (16. - 20. století)*, Praha 2006.

STELLNER, František, a kolektiv, *Kapitel aus der Geschichtedes Sozialstaates*, Frankfurt am Main 2012.

TROJÁČKOVÁ, Hana, *Geografické aspekty průmyslové výroby v Jihočeském kraji*, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, Diplomová práce, České Budějovice 2009.

TRUESDELL, Barbara, *Techniky orální historie: Jak organizovat a vést orálně historické rozhovory*, přeložila Naděžda Morávková, MEMO, časopis pro orální historii /oral history journal, 2011/1, s. 8-24.

VANĚK, Miroslav, *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*, Praha 2004.

VANĚK, Miroslav – URBÁŠEK, Pavel, *Vítězové? Poražení?: životopisná interview*, Praha 2005.

WAIŠOVÁ, Šárka a kol., *Atlas mezinárodních vztahů*, Plzeň 2007.

X. Seznam zkratek

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
COCOM	Coordinating Committee for Multilateral Export Controls
ČB	České Budějovice
ČKD	Českomoravská Kolben Daněk
ČSLA	Československá lidová armáda
ČSSR	Československá socialistická republika
FKSP	Fond kulturních a sociálních potřeb
JH	Jindřichův Hradec
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
kart.	karton
KC	Kulturní centrum
Kčs	Koruna československá
KD	Kulturní dům
kol.	kolektiv
KSČ	Komunistická strana Československa
KSSS	Komunistická strana Sovětského svazu
MDD	Mezinárodní den dětí
MDŽ	Mezinárodní den žen
MLR	Maďarská lidová republika
n. p.	Národní podnik
NDR	Německá demokratická republika
NSR	Německá spolková republika
OA	Obchodní akademie
ONV	Okresní národní výbor
OSN	Organizace spojených národů
PLR	Polská lidová republika
s.	strana
s. p.	Státní podnik
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
SoSo	Socialistická soutěž
SSM	Socialistický svaz mládeže
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
srov.	srovnej
ROH	Revoluční odborové hnutí
THP	Technicko-hospodářský pracovník
TJ	Tělovýchovná jednota
tzv.	tak zvané
USA	United States of America
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚV KSSS	Ústřední výbor Komunistické strany Sovětského svazu
VHJ	Výrobní hospodářská jednotka
VŘSR	Velká říjnová socialistická revoluce
ZDŠ	Základní devítiletá škola
ZŠ	Základní škola
ZV	Závodní výbor

XI. Seznam příloh

XI. 1. Obrazové přílohy

1. Fotografie: Pohled na areál bývalé Jitky z ptačí perspektivy (nedatováno, pravděpodobně foceno po r. 2008).
2. Fotografie: Současná podoba areálu bývalé Jitky (Archiv autora, 2013).
3. Fotografie: Současná podoba areálu bývalé Jitky (Archiv autora, 2013).
4. Fotografie: Současná podoba KD bývalé Jitky, dnes KC Jitka (Archiv autora, 2013).
5. Ukázka podnikové tiskoviny Hlas JITKY (1985).
6. Ukázka podnikové tiskoviny Hlas JITKY (1985).
7. Ukázka podnikové tiskoviny Hlas JITKY (1985).
8. Přehled ekonomické situace n. p. Jitka za rok 1981 (1982).
9. Přehled o počtu zaměstnanců, produktivitě práce a mzdách v n. p. Jitka za roky 1982, 1983 (1983).

XI. 2. Tabulky

10. Tabulka dokumentující dovoz bavlny pro potřeby n. p. Jitka (1979 – 1983).
11. Tabulka dokumentující vývoz produktů n. p. Jitka do zahraničí (1972 – 1982).
12. Tabulka porovnávací průměrný výdělek zaměstnanců v n. p. Jitka, Otavan a Partex (1977 – 1984).
13. Tabulka dokumentující nemocnost a úrazovost v n. p. Jitka (1977 – 1983).
14. Tabulka čerpání z fondu FKSP v rámci n. p. Jitka (1974, 1983).
15. Tabulka dokumentující racionalizaci a normování práce v rámci n. p. Jitka (1976 – 1980).
16. Tabulka porovnávací počty zaměstnanců v n. p. Jitka J. Hradec, n. p. Otavan Třeboň a n. p. Partex Nová Včelnice, pobočka Nová Bystřice (1972 – 1983).

XI. 3. Grafy

17. Graf celkového čistého zisku n. p. Jitka (1972 – 1983).
18. Graf celkového odbytu n. p. Jitka v komparaci s vývozem do KS, tj. kapitalistických států a SZ, tj. socialistických zemí (1979 – 1983).
19. Graf hrubého obrátu n. p. Jitka (1972 – 1983).
20. Graf dokumentující vývoj průměrné mzdy v rámci jihočeských národních podniků – Jitka, Otavan, Partex (1979 – 1983).
21. Graf porovnávací hrubou výrobu národních podniků Jitka J. Hradec, Otavan Třeboň, Partex Nová Včelnice, pobočka Nová Bystřice (1973 – 1982).

XII. Přílohy

XII. 1. Obrazové přílohy

Příloha č. 1: Fotografie: Pohled na areál bývalé Jitky z ptačí perspektivy (nedatováno, pravděpodobně foceno po r. 2008).

Zdroj: <http://www.jitka.cz/web/index.php>, Odkaz vyhledán dne 8. 4. 2014.

Příloha č. 2: Fotografie: Současná podoba areálu bývalé Jitky (2013).

Zdroj: Archiv autora.

Příloha č. 3: Fotografie: Současná podoba areálu bývalé Jitky (2013).

Zdroj: Archiv autora.

Příloha č. 4: Fotografie: Současná podoba KD bývalé Jitky, dnes KC Jitka (2013).

Zdroj: Archiv autora.

Příloha č. 5: Ukázka podnikové tiskoviny Hlas JITKY (1985).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 106, (Závodní časopis: Hlas JITKY 1972 – 1989).

jitka

PODNIKOVÁ METODICKO EKONOMICKÁ INFORMACE

DNE 25. X. 1985 ROČNÍK XIV. ČÍSLO 11

ČINORODĚ, S NOVÝMI PŘÍSTUPY VSTRČÍ XVII. SJEZDU KSČ

Titulek tohoto příspěvku jsme převzali z Rudých práva. Článek, uveřejněný v RP dne 28. září 1985 je podnětný a pro předsjezdové období na nejvyšší aktuální.

Domníváme se, že musí najít příznivou odezvu i v podmínkách n. p. Jitka, ve všech útvarech hlavní výroby, pomocné výroby, v kancelářích i ostatních pracovištích. Pripomeňme si jeho úvodní odstavce. „Za šest měsíců se bude konat významná událost v životě naší strany a celé společnosti – XVII. sjezd KSČ. Zhodnotí výsledky, kterých jsme dosáhli od minulého sjezdu i za období od počátku sedmdesátých let. Stanoví úkoly na příštích pět let s orientací do roku 2000. O svolání XVII. sjezdu strany rozhodlo v červnu 15. zasedání ÚV KSČ a vyslovilo přesvědčení, že se jeho příprava bude vyznačovat vysokou činorodou podílečnou a pracovní aktivitou, že buďme miliónů ostatních našich občanů, tak i ří s politikou strany spojují své životní a sociální jistoty a perspektivy.

V předvečer Dne tisku, rozhlasu a televize vyslovil soudruh Gustáv Hubík přípravy XVII. sjezdu KSČ jde o to, aby se sdělovací prostředky staly tria příslušníkům dělníkům, rolníkům názory a návrhy k otázkám dalšího rozvoje společnosti“.

V návaznosti na tento požadavek bude i v naší podnikové metodické ekonomické informaci „jitka“ vymezeno místo v šesti následujících vydáních pro uveřejňování námětů, návrhů, zkušeností a kritických postřehů našich pracovníků pod názvem Či-

NORODĚ S NOVÝMI PŘÍSTUPY VSTRČÍ XVII. SJEZDU KSČ.

Čtenářská tribuna můž sehrát významnou roli při řešení otázek, kterými se zabývalo 15. zasedání ÚV KSČ. Především jde o urychlení sociálně ekonomického rozvoje podniku, s působením i na měřítka nadpodniková, cestou intenzifikace podnikového hospodaření a o důsledné uplatnění poznatku vědy a techniky. Zvláště nyní, v období provádění rozsáhlé rekonstrukce čtyř výrobních provozů, která se týká zavedení výroby denimových tkanin v tkalcovně Jindř. Hradec instalací nových stavů Sulzer a přemístěním širokých stavů GF, instalace nového snovačů Beninových strojů typu BDA 10 v přádelně upravovací linky Looptex a dorých stávající sušárny má u nás uvoje prvořadý význam.

S tím bezprostředně souvisí stejně důležitý požadavek výrazně zdokonalit úroveň veškeré řídicí a organizační činnosti, všude upevňovat kádroost na kvalitě veškeré práce.

Jsmo si vědomi toho, že už vysoká náročnost současných úkolů a nepo-8. pětiletce, nezbytně vyžadují zvýšení osobní odpovědnosti všech pracovních od ministra až po pomocného dělníka.

ger v tkalcovně Otin. Instalace nových strojů typu BDA 10 v přádelně upravovací linky Looptex a dorých stávající sušárny má u nás uvoje prvořadý význam.

S tím bezprostředně souvisí stejně důležitý požadavek výrazně zdokonalit úroveň veškeré řídicí a organizační činnosti, všude upevňovat kádroost na kvalitě veškeré práce.

Jsmo si vědomi toho, že už vysoká náročnost současných úkolů a nepo-8. pětiletce, nezbytně vyžadují zvýšení osobní odpovědnosti všech pracovních od ministra až po pomocného dělníka.

Na základě výzvy Celozávodního výboru KSČ a hospodářského vedení reagují konkrétním příspěvkem do pokračování na str. 2

Vláda Československé socialistické republiky a Ústřední rada odborů udělila národním podnikům Jitka, Jindřichův Hradec

CESTNÉ UZNÁNÍ

za mimořádné výsledky pracovní iniciativy v roce 40. výročí osvobození naší vlasti Sovětskou armádou. Vyznamenání převzali zástupci národního podniku v pondělí 14. 10. na GRBP v Hradci Králové.

VÝZNAMNÁ OCENĚNÍ POCTIVÉ PRÁCE

Na podnikovém aktivu nejlepších stranických, svazáckých a hospodářských pracovníků 8. listopadu v ZK se dostalo ocenění předlenám a tkadlenám, které splnily úkoly posledního roku 7. pětiletky před 8. listopadem. Jsou to z přádelny pramen-protah Jirina Andriová, Jiřina Čurdová, Libuše Dvořáková, Albina Hrodějová, Věra Kovářová, Libuše Pachmanová, Jana Pastýřiková a Jaroslava Švepšová. Z bezvřetenové přádelny Marie Čechová a Pavla Pelejšová. Z automatické tkalcovny Jarmila Kubešová, Julie Pražáková, Anna Lastovičková a Marie Šarlingerová. Ze závodu Český Krumlov Zdeňka Buriánková, Vlasta Čáhová, Božena Sasinová, Hilda Foslístlová, Barbora Dolejšová, Růžena Galistroušková, Marie Podskalská, Ludmila Rakoušová a Růžena Vychopenová.

Na aktivu byl rovněž vyznamenán titulem „Zasloužilý pracovník průmyslu CSR“ serizovač přádelny PP Jan Petr za celoživotní poctivou práci pro rozvoj textilního průmyslu - pracuje v našich provozech od roku 1949 - a u příležitosti odchodu na zasloužený odpočinek.

V době dovršení důchodového věku byli za poctivou a obětavou práci pro náš podnik vyznamenáni titulem „Zasloužilý pracovník Bavlňáckého průmyslu“ Karel Keclík, vedoucí odboru technicko-organizačního rozvoje, který pracuje v podniku od roku 1950 a vedoucí odboru výchovy kádrů Jaroslav Svoboda.

Titulem „Zasloužilý pracovník národního podniku“ byly na aktivu vyznamenány: Hermína Tomášková z klasické přádelny a Eva Vondrovská ze závodu Český Krumlov.

Titul „Nejlepší pracovník podniku“ byl udělen těmto pracovníkům: B. Doležalová, J. Koudelková, J. Štásková a J. Šimečková z přádelny PF, E. Smrj. Neumanovi, B. Kubů, M. Vodličkovi a M. Zikové z tryskové tkalcovny, M. Holé z automatické tkalcovny, V. Tůmové a J. Binderové ze sušlechtovny, F. Duškovi z energetiky, J. Lehkámou z hospodářské správy, M. Lepičovi z zásobování, Ing. Z. Eichlerovi a E. Kroupové ze správy podniku, S. Fígurové, S. Křížkové, B. Lauberové, J. Maurerovi a A. Sýkorové ze závodu Český Krumlov.

Bez zdržného

Na základě výzvy Celozávodního výboru KSČ a hospodářského vedení reagují konkrétním příspěvkem do pokračování na str. 2

Příloha č. 6: Ukázka podnikové tiskoviny Hlas JITKY (1985).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 106, (Závodní časopis: Hlas JITKY 1972 – 1989).

SOCIAL

Na závěr
ra 1985 se
socialistické
zavazují r
zení Česl
dou. Záv
jednotliv
a jedním
kolektiv

Hlavní
kolů v
normá
baviny
předst
viny.
tun
nice
cích
né
náh
pal
KČ
vý
vá
sr
st
ž
c

ovny
ného
Na
by
pil s

stra-
orgá-
nně a
řadec
ostalo
užky a
pracu-
brigády
saciona-
a nová-
řidící
podniku
i v naci-
ciativu
chopnos

ění a
ů hosp
s a vyt
realiz
d a pl

h jevá
t, kvali

nění s
40. v
jejich
oc a

podpo

bezpeč
řáci.
smysl
edání
schne
tní p
roby.
svyfi
sabez
i vě
axl.
ener
To
zabe
soci

uzl,
že
tem
k j
je
im
on
i v

PROGRAM ZK ROH JITKA na měsíc duben 1985

3. 4.	Klub mladých — klubový středa večer pro mladé lidi	KM malý sál 18.00
4. 4.	Zpívá Josef Zima a hosté čtvrtek hudebně zábavný pořad PKS	P velký sál 19.30
7. 4.	8. dětské diskoodpoledne neděle hry — soutěže — tanec	malý sál 14.00
10. 4.	Klub mladých — klubový středa večer s diskotékou	malý sál 18.00
14. 4.	Klub 85 neděle nealkoholická diskozábava pro mladé lidi	KM velký sál 18.00-22.00
16. 4.	4 x 4 — soutěžní zábavný úterý pořad Účinkují: „Žáci“ Jiřího Traxlera	P velký sál + přísálí 19.30-23.00
17. 4.	Klub mladých — klubový středa večer pro mladé lidi	malý sál 18.00
18. 4.	Synkopy — „Křídlení“ čtvrtek koncert rockové skupiny	P velký sál 19.30
20. 4.	Diskozábava — pořádá sobota CZV SSM n. p. Jitka	velký sál 19.00
21. 4.	Wabi Daněk — recitál neděle folkového písničkáře	P malý sál 19.00
24. 4.	Klub mladých — klubový středa večer s diskotékou	malý sál 18.00
26. 4.	Krásné záhady naší planety pátek „Za upry do Transylvánie“ (komponovaný pořad PKS)	P malý sál 19.00
30. 4.	Hovory při kávě úterý (klubový pořad pro střední a starší generaci hosté: Miloslav Šimek a Jiří Krampl	P malý sál 19.00-23.00
30. 4.	„Pumpaři od zlaté podkovy“ úterý beseda s hercem Jiřím Kramplem a Miloslavem Šimkem	P malý sál 16.00
22. —	Výstava „Lesní hmyz v akvarelech Karla 26. 4. Nováka“ — otevřeno denně od 8.00 do 15.30 hodin.	

Změna programu vyhrazena.

Předprodej na jednotlivé akce zahajuje vždy 14 dní před konáním pořadu, označeného písmenem P, v pokladně ZK ROH Jitka Jindřichův Hradec. Pro pořady označené KM platí sleva 50 % ze vstupného pro držitele průkazů „Klubu mladých“ ZJ ROH Jitka J. Hradec.

Vstupenky na fakturu zasíláme od 10 ks výše!

Pokladní hodiny: Pondělí—pátek 13.30—16.30 hod.
(dále vždy jednu hodinu před začátkem pořadu)

Adresa: ZK ROH Jitka, J. Hradec, PSČ 377 03
Telefon: přímý 3652, přes podnikovou ústřednu 2881 linka 030.
Pracovní doba: pondělí—pátek 7.00—15.30 hodin

NOST MLÁDEŽNÍV

ideální z tryskové taal
nizování ve III. ZO SSM, b
svojí činnost za upřim
anizace byla v rámci cel
j hodnocena jako nejlepší
i a propagaci. V oblasti
jovné práce byla její č
itena na zvyšování povu
stí a rozšiřování vědeck
o názoru s cílem připrav
o práci v KSC. Jedno
ad také za kandidáty
členové III. ZO SSM spl
v pracovní aktivitě a

KN

Rozbor n

Na společném
c. vedení a všech
d-
ny lékařky, byl p
ky. nosti za upřim
ve váno, že v zá
na disku bylo z
ČSP třeno a ošetř
místnanců i
dís-
nosti
SCSP. neschopno
šichni nich. Děle
hovo-
cSP a coních n
našeho mimo na
L. Skr-
a úlohu Stěně
rodní si- hém p
smýšle- schopn
ozumu a nich č
na celém to oně
vystoupení a prac
vodní od- bytov
čých úkolů přem
edseda ZV prat
avádní spo- něp
ukázal na rý
luprace me- za
mí ROH a b

yl zvolen no-
přijato usno-
že v dalším
bré práce, do
slozavodní od-
ru. Holé Aleš

**PROGRAM ZK ROH JITKA
na měsíc duben 1985**

3. 4. Klub mladých — klubový KM malý sál
středa večer pro mladé lidi 18.00

4. 4. Zpívá Josef Zima a hosté P velký sál
čtvrtek hudebně zábavný pořad PKS 19.30

7. 4. 8. dětské diskoodpoledne malý sál
neděle hry — soutěže — tanec 14.00

10. 4. Klub mladých — klubový malý sál
středa večer s diskotékou 18.00

14. 4. Klub 85 KM velký sál
neděle nealkoholická diskozábava 18.00-22.00
pro mladé lidi

16. 4. 4 x 4 — soutěžní zábavný P velký sál
úterý pořad + přísálí
Účinkují: „Žáci“ Jiřího Traxlera 19.30-23.00

17. 4. Klub mladých — klubový malý sál
středa večer pro mladé lidi 18.00

18. 4. Synkopy — „Křídlení“ P velký sál
čtvrtek koncert rockové skupiny 19.30

20. 4. Diskozábava — pořádá velký sál
sobota CZV SSM n. p. Jitka 19.00

21. 4. Wabi Daněk — recitál P malý sál
neděle folkového písničkáře 19.00

24. 4. Klub mladých — klubový malý sál
středa večer s diskotékou 18.00

26. 4. Krásné záhady naší planety P malý sál
pátek „Za upry do Transylvánie“ 19.00
(komponovaný pořad PKS)

30. 4. Hovory při kávě P malý sál
úterý (klubový pořad pro střední 19.00-23.00
a starší generaci
hosté: Miloslav Šimek a Jiří
Krampl

30. 4. „Pumpaři od zlaté podkovy“ P malý sál
úterý beseda s hercem Jiřím 16.00
Kramplem a Miloslavem
Šimkem

22. — Výstava „Lesní hmyz v akvarelech Karla
26. 4. Nováka“ — otevřeno denně od 8.00 do
15.30 hodin.

Změna programu vyhrazena.

Předprodej na jednotlivé akce zahajuje vždy 14 dní před konáním pořadu, označeného písmenem P, v pokladně ZK ROH Jitka Jindřichův Hradec. Pro pořady označené KM platí sleva 50 % ze vstupného pro držitele průkazů „Klubu mladých“ ZJ ROH Jitka J. Hradec.

Vstupenky na fakturu zasíláme od 10 ks výše!

Pokladní hodiny: Pondělí—pátek 13.30—16.30 hod.
(dále vždy jednu hodinu před začátkem pořadu)

Adresa: ZK ROH Jitka, J. Hradec, PSČ 377 03
Telefon: přímý 3652, přes podnikovou ústřednu 2881 linka 030.
Pracovní doba: pondělí—pátek 7.00—15.30 hodin

...am rozvoje zlepšovat

...málem roca 17.204 tisíc
Z nichž pátá nejúspěšnější
ova vyhodnocení a odmě
o v kategorii „D“ Zdobák
švádu Č. Krumlov Dvořák
štiny FF a Jar. Dvořák z
an. V kategorii „NTT“ Vrat.
správy podniků, Vlad. Nov.
šediny FF a Jar. Vltavský z
alcovny. Mezi neúspěšnější
elky byly vyhodnoceny VL
vá a M. Cevetková ze správy
a B. Sedová z trysk. Dalkov
j neúspěšnějšími zlepšovate
et jsou J. Hlavc z Č. Krumlov

Na březnovém večeru BSP „4 x 4“ účinkoval jako host pořadu Václav Štekl, člen Městských divadel pražských (na snímku ing. Vaňka). Jeho vystoupení se přítomným líbilo. Zařazování některého z našich populárních umělců do tohoto pořadu se již stalo hezkou tradicí a vedení klubu v ní hodlá pokračovat.

Hostem příští soutěže „4 x 4“, která se uskuteční 16. 4., bude kouzelník Fr. Picha a hudební vložku obstarají „Žáci“ Jiřího Traxlera.

WABI DANĚK - „Áčko“ z okresního města

Jeho rozcuchanou osobnost sotva svázete do úhledného stylového balíčku. Říkají mu „český Kristofferson“. Je uznáván jako jeden z mluvčích nové generace „moderní“ trampské písničky. Sám o sobě tvrdí, že je původem ryzí „bigbíťák“. Nestydí se uvádět hity od konkurence — ryvolovky, repertoár Minesengrů, Spirituál kvintetu. A když dojde na hospodské zpívání vytasí i Ježka, starý Se-mafor, Bobka, Matusku... Těch vlastních má asi 45! Ze svého životopisu vypovídá Stenislav (Wabi) Daněk mnohé na každém koncertě. Na datum narození se nemusíte ptát — jedna z jeho nejznámějších a nejsilnějších se jmenuje autobiograficky „Ročník 47“. Trubadúrství kytarového typu se v něm probudilo až před válkou. V Sokolově v partě nadšenců kolem Jaroslava Studeného to začal zkoušet na koncertním amatérském pódiu. S tamními Přítáčky to nakonec dotáhl v celostátním karvinském finále Porty 1971 až k prvnímu místu! Muhl dál budovat své západočeské renomé, ale osud mu pivil do cesty dívka z rodného Gottwaldova, a tak se s ní naporád vrátil domů na Moravu. V současné době tráví všední i sváteční dny za volantem jedné z gottwaldovských sanitek a telefon má jenom „do práce“ — 155. Pokud nemá službu, sedne do jiného auta a jede hrát. Doma ho slychávají snad nejmíň — jednou, dvakrát do rána! Kdoví kdy mezi tím vším cestováním vymýšlí své písničkové neobyčejné obyčejnosti, jež si mu lidé opakují v oněmžím úžasu: vždyť nám to mluví z duše. Šťastný to písničkář! Tolik o něm 7. čísla „Melodie“ z roku 1982. A tento šťastný písničkář se představí našemu publiku v ZK v neděli 21. dubna v 19.00 hodin.

57

Příloha č. 7: Ukázka podnikové tiskoviny Hlas JITKY (1985).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 106, (Závodní časopis: Hlas JITKY 1972 – 1989).

Z utkání Jitka — IMO Lipsko, které skončilo pro nás vítězně. Na snímku F. Ficala smečuje J. Holakovský.

Sportovní zápolení našich odborářů s odboráři z IMO Lipsko skončilo úspěšně

Závodní výbor ROH n. p. Jitka J. Hradec má od roku 1976 družební smlouvu s odborovou organizací IMO Lipsko na poli sportovním. Ve dnech 28.—30. září 1984 se uskutečnilo na hřištích TJ Slovan v Jindř. Hradci sportovní zápolení sportovců-odborářů z IMO Lipsko a odborářů našeho podniku v odbíjené, kopané, stolním tenisu a kuželkách. Slavnostního zahájení se zúčastnil výrobně-obchodní náměstek n. p. Jitka soudruh Václav Johna a předseda ZV ROH soudruh Josef Jakl. Rovněž za IMO Lipsko se

zahájení zúčastnil ředitel závodu a předseda odborové organizace. V od-
bíjené zvítězila Jitka v poměru 3:0, ve stol. tenisu 10:8 a v kuželkách 2213:2106. Ve fotbale skončilo utkání v normálním čase nerozhodně 1:1, na penalty však zvítězili fotbalisté z IMO Lipska v poměru 4:3. Slavnostní vyhlášení výsledků za přítomnosti vedení a složek bylo provedeno v novém Závodním klubu n. p. Jitka. Vítězové obdrželi poháry ze skla a diplomy. Příští sportovní zápolení bude v Lipsku.

POJĎTE CVIČIT NA SPARTAKIÁDU

Odbor základní a rekreační tělesné výchovy TJ Slovan Jindřichův Hradec zajišťuje návky na celostátní Spartakiádu v příštím roce následující sklauby pro: rodiče a děti, dorostenky a ženy (skladba je složena s džezgymnastky v kombinaci s kuželí). Ženy (hlavním motivem skladby jsou tance) a muže. Návky probíhají v těchto dnech a termínech:

- V TĚLOCVIČNĚ TJ SLOVAN**
(ul. Z. Nejedlého)
- muži**
pondělí od 21.00 do 22.00 hodin
- dorostenky a ženy**
úterý 20.30 — 22.00 hod. [džezg.]
čtvrtek 20.30 — 22.00 hod. [kužele]
- rodiče a děti**
středa 16.30 — 17.30 hodin
- ženy**
středa 20.30 — 22.00 hodin (tance)

V TĚLOCVIČNĚ 4. ZŠ
(sídliště V. I. Lenina)

- ženy**
pondělí 19.30 — 22.00 hodin (tance)
- rodiče a děti**
úterý 16.30 — 18.30 hodin.

Posilte řady cvičenců, přijďte si utužit své zdraví! Přilátit se můžete u vedoucích cvičitelů přímo u jednotlivých cvičebních hodinách.

Odbor ZRTV hledá dobrovolné cvičitele a pomocné cvičitele — i ne-kvalifikované — pro hodiny žákovských složek. Rozpis svičebních hodin bude zveřejněn v okr. novinách „Štít“ v měsíci říjnu. Cvičební hodiny jsou hojně navštěvovány a pro zajištění bezpečného cvičení je potřeba většího počtu dospělých osob — dozorů. Zájemci o tuto práci — i z řad studentů — se mohou přihlásit u vedoucích cvičitelů rovněž v hodinách cvičení.

Odbor ZRTV TJ Slovan

Důstojníci a praporečiči v záloze o Pohár

V Lomech u Kunžaku byla v sobotu 8. října zahájena střelecká soutěž XII. ročníku o „Putovní pohár OR DPZ“ již se zúčastnili i naši reprezentanti.

Umístění čtyřčlenných družstev:

družstva	body
1. ZO OV Svazarm J. Hradec	640
2. VÚ 7500 J. Hradec	629
3. KDPZ Jitka J. Hradec	626
4. OVS J. Hradec	616
5. OŠ LM J. Hradec	613
6. OS SNB J. Hradec	604
7. KDPZ Nová Bystřice	556
8. KDPZ Elitex J. Hradec	553
9. St. rybářství J. Hradec	545
10. VÚ 2524 J. Hradec	538
11. JČM J. Hradec	487
12. KIN Dačice	418
13. OČNZ J. Hradec	403
14. Velkovýkrmny Třeboň	337

Umístění jednotlivců (56 závodníků)

jednotlivci	body
1. Chromý M., VÚ 7500	179
2. Šorš J., ZO OV Svazarm	175
3. Tureček J., KDPZ Elitex	171
4. Matějka J., OŠ LM J. Hradec	171
5. Vejslík V., ZO OV Svazarm	170
6. Šachl J., OŠ LM J. Hradec	169
7. Čekal J., OS SNB	166
8. Reisner V., KDPZ Jitka	166
9. Rejthar S., OVS J. Hradec	163
10. Jirka J., JČM J. Hradec	161
16. Štícha J., KDPZ Jitka	160
24. Kadič V., KDPZ Jitka	151
25. Fuk A., KDPZ Jitka	149

J. K.

PARTIOVÁ PRODEJNA PŘED OTEVŘENÍM

V současné době probíhají dokončovací stavební práce nově zbudované partiové prodejny v domě č. 26 na Otíně. S otevřením prodejny se uvažuje v první dekádě měsíce listopadu a její sortiment budou vytvářet partiové výrobky našeho národního podniku a ostatních podniků VHJ BP.

Prodejní doba není ještě přesně stanovena, uvažuje se však o době od 10.00 hodin do 15.30 hodin.

Nepravdělná tiskovina — vydává Operativní skupina ekonomické propagandy — Fidi Josef Hloušek. Povelano odb. kultury ONV v Jindř. Hradci dne 8. 11. 1973 č. j. 7/73. Tisk Jihočeské tiskárny, závod Jindřichův Hradec.

Příloha č. 8: Přehled ekonomické situace n. p. Jitka za rok 1981 (1982).

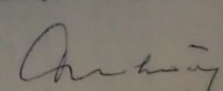
Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

Přehled hlavních ukazatelů a porovnání jejich růstu

	jedn. množství	skutečnost 1981	index 1981/1980	plán na rok 1982	index 1982/1981
bavlněné příze	t	12.428	100,9	12.400	99,8
+ závazek	t			90	
bavlněné tkaniny hotové	km	25.123	99,8	25.700	102,3
+ závazek	km			550	
výroba zboží	tis. Kčs	579.190	99,4	592.000	102,2
tržní fondy VC	tis. Kčs	18.076	106,3	18.100	100,1
MC	tis. Kčs	37.015	105,7	37.600	101,6
vývoz do NSZ VC	tis. Kčs	39.925	124,3	43.600	109,2
FCO	tis. Kčs	33.606	119,6	40.900	121,7
vývoz do SZ VC	tis. Kčs	9.817	71,1	6.700	68,2
FCO	tis. Kčs	5.658	90,4	5.000	88,4
počet pracovníků	osob	2.328	99,5	2.341	100,5
upravené vlastní výkony	tis. Kčs	202.142	104,9	208.200	103,-
produktivita práce z upra- vaných vl.výkonů	Kčs	86.831	105,4	88.936	102,4
misk	tis. Kčs	76.522	115,-	92.600	121,-
rentabilita výr.fondů	%	8,15	117,1	9,55	117,2

Poznámka:
Plánované úkoly na rok 1982 nebyly dosud podnikem definitivně potvrzeny. Bude podle předběžných jednání s pracovníky VLN HP upřesněny.

V Jindř. Hradci 15. 2. 1982

Jiří Píchač
 vedoucí oddělení

Příloha č. 9: Přehled o počtu zaměstnanců, produktivitě práce a mzdách v n. p. Jitka za roky 1982 a 1983 (1983).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

36

VI. PRACOVNÍ SÍLY, PRODUKTIVITA PRÁCE A MZDY
 Vypracoval: odbor personální, odbor ekonomiky práce
 Zodpovídá: JUDr. Jiří Hájek, Václav Švepaš

1. Zaměstnanost
 V roce 1983 nebyl naplněn plánovaný počet 2 346 přepočtených pracovníků o 3 pracovníky, tj. plnění na 99,9 %. Oproti předcházejícímu roku 1982 bylo zaznamenáno zvýšení zaměstnanosti o 2 pracovníky; z toho však zaměstnanost zahraničních pracovníků poklesla o 13 pracovníků, tzn. že počet tuzemských pracovníků vzrostl v roce 1983 o 15 pracovníků.

	Rok 1982	Rok 1983
Plán pracovníků		
Skutečnost	2 342	2 346
z toho v hlavní činnosti	2 341	2 343
v ostatním hospodářství	2 211	2 225
	130	118

Vývoj počtu technickohospodářských pracovníků k 31. 12. 1983 ve fyz. osobách

Ukazatel	Skut. r. 1983	Skut. 1982	Rozdíl	Index
Počet prac. celkem ve fyzických osobách k 31. 12.	2 375	2 313	+ 62	102,68
Počet THP ve fyz. osobách k 31. 12.	368	353	+ 15	104,5
z toho THP - JKZ 7	172	174	- 2	98,85
Podíl THP k celkovému počtu pracovníků ve fyz. osobách v %	15,49	15,26	-	-

K navýšení počtu THP došlo v důsledku plnění závěrů z předávacího protokolu funkce ředitele podniku v souvislosti s předchozím nesprávným zařazením 12 pracovníků v kat. dělníků, zatímco povahou vykonávané práce patří jednoznačně do kat. THP. Zbytek navýšení počtu THP o 3 pracovníky byl rovněž žádoucí s ohledem na obsazení funkcí ve výpočetním středisku a SOU.

Prostřednictvím stabilizačních komisí je věnována potřebná pozornost odchodům pracovníků. Tato skutečnost je doložena tím, že z celkového počtu 549 odchodů v roce 1983 tvoří fluktuace neovlivnitelná výraznou většinu, a to 96 % a fluktuace ovlivnitelná jen malou 4% část.

Za rok 1983 bylo dosaženo celkem 611 nástupů pracovníků do pracovního poměru. Specifikace příchodů je následující:

- po mateřské dovolené nastoupilo 83 žen
- z volného náboru povoleného QNV nastoupilo 88 pracovníků
- z pracovnívýchovné skupiny VUM pak 66 dívek
- z náboru na 1. pracovní nástup - povol. QNV dalších 27 pracovníků

ostatní pak tvoří zejména

- letní aktivita mládeže
- zařazování pracujících důchodců
- navázání pracovního poměru po skončení učebního poměru

K zajištění většiny těchto nových nástupů do práce v n. p. Jitka byla v průběhu celého roku prováděna intenzivní náborová činnost i s využitím metody inzertní a propagační.

Příloha č. 10: Tabulka dokumentující dovoz bavlny pro potřeby n. p. Jitka (1979 – 1983).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

DOVOZ BAVLNY N. P. JITKA	Dovoz bavlny v tunách	
	KS	SZ
1979	3516	6043
1980	4178	5853
1981	3784	5414
1982	3383	6342
1983	4038	5707

Příloha č. 11: Tabulka dokumentující vývoz produktů n. p. Jitka do zahraničí (1972 – 1982).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 2, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1971 – 1975); kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

KATEGORIE	Vývoz n. p. Jitka v letech (ve výkupních cenách, v mil. Kčs zaokr.)										
	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
KS (kapital. státy)	5	18	28	25	32	32	34	30	35	43	50
SZ (social. země)	17	9	12	14	18	23	15	20	14	11	8

Příloha č. 12: Tabulka porovnávající průměrný výdělek zaměstnanců v n. p. Jitka, Otavan a Partex (1977 – 1984).

Zdroje: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

Digitalizovaný archiv SOA Třeboň, Kroniky města, Nová Bystřice.

<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1kgonch&id=491>,

Odkaz vyhledán dne 27. 2. 2014.

NÁRODNÍ PODNIK	Průměrný výdělek v roce (v Kčs)							
	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Jitka	1805	1843	2164	2256	2303	2375	2404	2475
Otavan	1917	1984	2031	2086	2178	2199	2308	2344
Partex	2227	2130	2222	2408	2493	2507	2591	2675

Příloha č. 13: Tabulka dokumentující nemocnost a úrazovost v n. p. Jitka (1977 – 1983).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

NEMOCNOST A ÚRAZOVOST N. P. JITKA OTÍN	Nemocnost		Pracovní úrazy	
	Počet dnů celkem	Počet případů	Počet dnů celkem	Počet případů
1977	34424	2656	865	61
1978	31714	2773	739	54
1979	33542	2989	884	52
1980	36256	3244	969	50
1981	34197	2853	766	48
1982	35878	3008	747	41
1983	40204	3469	704	46

Příloha č. 14: Tabulka čerpání z fondu FKSP v rámci n. p. Jitka (1974, 1983).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

ČERPÁNÍ Z FONDU FKSP V RÁMCI N. P. JITKA (V TIS. KČS, ZAOKR.)	V roce	
	1974	1983
Kultura	102	415
Půjčky	45	240
Rekreace	149	338
Zájmové kroužky	25	105
Ostatní (doprava, provoz MŠ..)	108	482

Příloha č. 15: Tabulka dokumentující racionalizaci a normování práce v rámci n. p. Jitka (1976 – 1980).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

RACIONALIZACE A NORMOVÁNÍ PRÁCE N. P. JITKA OTÍN	Úspora pracovníků		Úspora nákladů (v tis. Kčs)	
	Plán	Skutečnost	Plán	Skutečnost
1976	29	34	556	602
1977	21	21	305	341
1978	11	15	257	384
1979	15	15	300	435
1980	8	9	176	213
Celkem za 6. pětiletý plán	84	94	1594	1975

Příloha č. 16: Tabulka porovnávající počty zaměstnanců v n. p. Jitka J. Hradec, n. p. Otavan Třeboň a n. p. Partex Nová Včelnice, pobočka Nová Bystřice (1972 – 1983).

Zdroje: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Otavan*, kart. 48, (5. pětiletý plán 1971 – 1975), kart. 49, (6. pětiletý plán 1976 – 1980, kart. 49, 7. pětiletý plán 1981 – 1985). Digitalizovaný archiv SOA Třeboň, Kroniky města, Nová Bystřice.

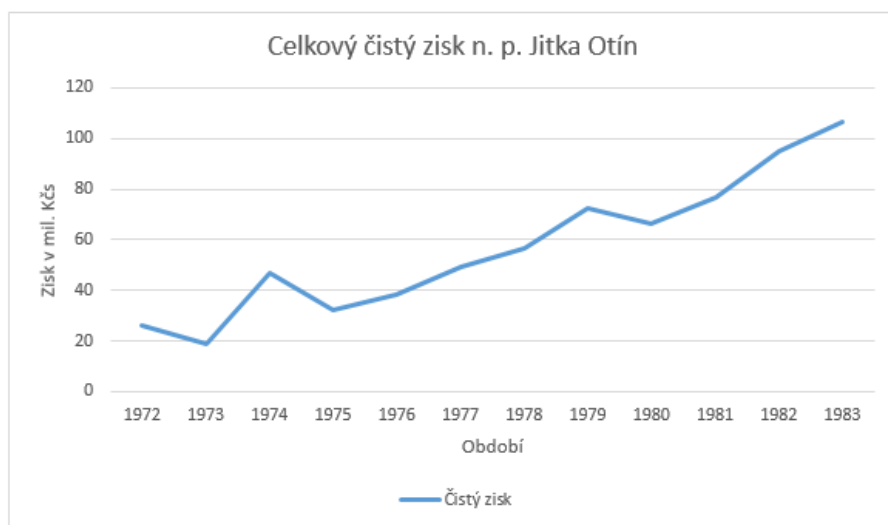
<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1kgonch&id=491>,

Odkaz vyhledán dne 27. 2. 2014.

NÁRODNÍ PODNIK	Počet zaměstnanců v roce										
	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
Jitka J. Hradec	1807	1843	1904	2152	2335	2394	2344	2499	2498	2599	2535
Otavan Třeboň	3521	3576	3405	3510	3300	3200	3090	3196	3207	3221	3194
Partex (pobočka v Nové Bystřici)	480	484	456	452	451	432	413	432	409	426	422

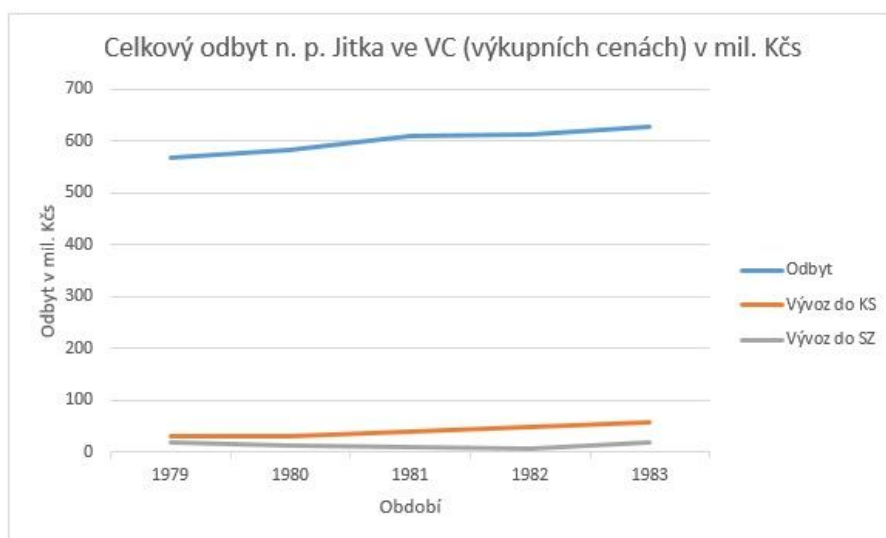
Příloha č. 17: Graf celkového čistého zisku n. p. Jitka (1972 – 1983).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 2, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1971 – 1975), kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

Příloha č. 18: Graf celkového odbytu n. p. Jitka v komparaci s vývozem do KS, tj. kapitalistických států a SZ, tj. socialistických zemí (1979 – 1983).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

Příloha č. 19: Graf hrubého obratu n. p. Jitka (1972 – 1983).

Zdroj: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 2, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1971 – 1975), kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

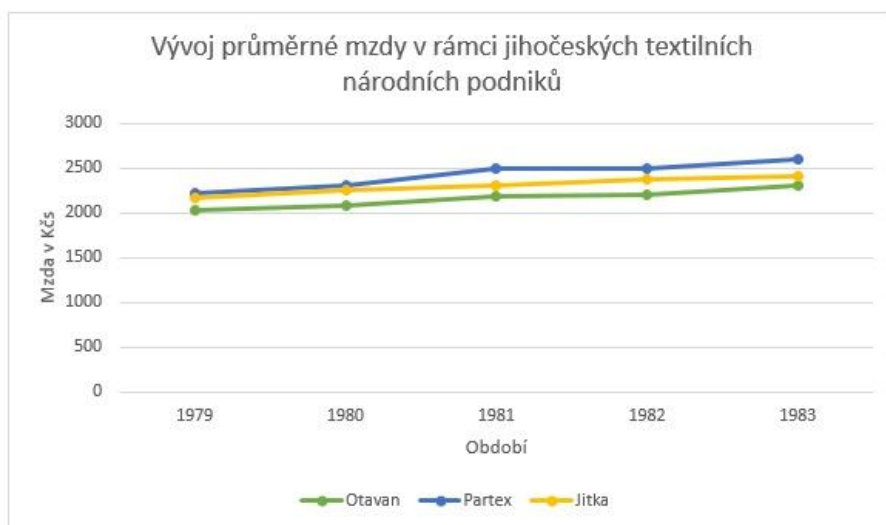

Příloha č. 20: Graf dokumentující vývoj průměrné mzdy v rámci jihočeských národních podniků – Jitka, Otavan, Partex (1979 – 1983).

Zdroje: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Otavan*, kart. 48, (5. pětiletý plán 1971 – 1975), kart. 49, (6. pětiletý plán 1976 – 1980), kart. 49, (7. pětiletý plán 1981 – 1985). Digitalizovaný archiv SOA Třeboň, Kroniky města, Nová Bystřice.

<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1kgonch&id=491>, Odkaz vyhledán dne 27. 2. 2014.

Příloha č. 21: Graf porovnávající hrubou výrobu národních podniků Jitka J. Hradec, Otavan Třeboň a Partex Nová Včelnice, pobočka Nová Bystřice (1973 – 1982).

Zdroje: SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Jitka*, kart. 3, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1976 – 1980); kart. 4, (Roční komplexní rozbor JITKA, n. p. Jindřichův Hradec 1981 – 1985).

SOA Třeboň, oddělení ČB, fond *Otavan*, kart. 48, (5. pětiletý plán 1971 – 1975), kart. 49, (6. pětiletý plán 1976 – 1980), kart. 49, (7. pětiletý plán 1981 – 1985).

Digitalizovaný archiv SOA Třeboň, Kroniky města, Nová Bystřice. <https://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1kgonch&id=491>, Odkaz vyhledán dne 27. 2. 2014.

